

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת שופטים – גזירת הכתוב – שנת תשס"ו.

פרשת שופטים – הגיע הזמן לבדיקות – שנת תשע"ד.

השיעורים זכתבו

לרפואת

שלמה בן עליזה איזט
אליהו בן שרה וב"ב
נעם בן מיכל
לוי בן איריס זונה
אביב ישראל בן גילה
יוסף בן רות
גיתאי בן שרון
תמר בת רוזל
לאה שרה בת זונה
שלומי לוי בן יפה יקוט
איילה בת נזומה
שי בן סינורה
יוסף מרדכי בן תהילה שמוזה
דיאנה ירקוני בת רבקה
ישראל בן זונה
אסתר בת מסעודה
אברהם ניסים בן סימי

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב
יוסף בן טובה וסיון אסנת בת שרה
וב"ב
אלון בן סימון
ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה !
המעוניינים לתרום להפצת העלון
יוכלו להתקשר:

0504-170-270

לעילוי נשמות

דוד בן משה יוסף
אסתר בת שבה
רבקה יכט בת ר' שמעיה
הינדא בת יעקב
אליהו בן גמילה
ר' ברוך בן יעקב
יעקב בן רבקה
יצחק בן מסעודה
אלי סולטן בן אסתר
גיר בן פלורנס
יצחק בן שאול
ישראל בן שמוזה
דוד בן פרזזה
אהרון יוסף בן משה דוד
טובה בת ר' אהרן
שאול בן מרדכי אריה
יפה שניידל בת יצחק
ברוך בן בינה
ת.ג.צ.ב.ה.

פרשת שופטים - גזירת הכתוב - שנת תשס"ו

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת שופטים.

אומרת התורה: {דברים טז, יח} **שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשִּׁפְט צֶדֶק.**

המצוה של מינוי שופטים, היא הראשונה מבין מ"א מצוות שישנן בפרשה.

אומר רש"י - בכל שעריך. בכל עיר ועיר: לשבטיך. מוסב על נתן לך. שופטים ושוטרים תתן לך לשבטיך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך: לשבטיך. מלמד שמושיבין דינין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר: ושפטו את העם וגו'. מנה דינין מומחים וצדיקים לשפט צדק.

מכאן ואילך, ישנה אזהרה לדיינים - {שם ט} **לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: {כ} צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך.**

מלבד הציווי למנות דיינים בכל עיר ועיר, אומרים רבותינו, ישנו כאן ציווי על כל יחיד ויחיד לדאוג לשערים של עצמו, כמ"ש **"שופטים ושטרם תתן לך"**;

כותב השל"ה הקדוש - שופטים ושטרם תתן לך בכל שעריך. בכאן יש רמז מוסר להא דתנן בספר יצירה שבעה שערים הם בנפש: שתי עינים, שתי אזנים והפה ושני נקבי האף עכ"ל. והוא חושב השערים שהם בראש של אדם. אמנם יש שער לברית המעור וגם כן פה התחתון וצריך האדם להיות שומר השערים, דהיינו הראייה והשמיעה והדיבור והכעס היוצא מאף, גם כן צריך לשמור שער ברית הקודש שלא יצא זרע, כי אם לקדושה. גם פה התחתון שלא ימלא כריסו כבהמה קיא צואה. ועל אלו השערים ישם האדם לעצמו שופטים ושטרם, כלומר שישפט את עצמו תמיד. זהו תיבת 'לך' שאמר 'תתן לך' וישגיח תמיד שלא יהיה שם שום עבירה כי כמעט אלו המקומות מקום שלם ויהיו תמיד בקדושה ובטהרה.

אומר המדרש {דברים רבה, פרשה ה, אות ד} - [על הפס' הראשון בפרשה]; **רבי אליעזר אומר במקום שיש דין אין דין, ובמקום שאין דין יש דין, ומהו כן, אלא אמר רבי אליעזר, אם נעשה הדין למטה, אין הדין נעשה למעלה, ואם לא נעשה הדין למטה הדין נעשה למעלה.**

כלפי מה הדברים אמורים?

נכנסנו לימי הרחמים והסליחות; אדם צריך לדעת, שהקב"ה בוחן אותנו - במיוחד בתקופה הזו, האם הוא מפשפש במעשיו, האם הוא עושה חשבון נפש עם עצמו - אילו מעשים הוא צריך לתקן; אילו עבירות הוא עבר באותה שנה ועדין לא עשה עליהם תשובה וכו' - זה פירוש הדבר - **"אם נעשה הדין למטה, אין הדין נעשה למעלה"** - אם אתה עושה דין עם עצמך [חשבון נפש] כאן למטה, ממילא אין שום ענין שיהיה לך דין גם למעלה. לכן אומרת התורה: **"שופטים ושטרם תתן לך"** - אם תציב לעצמך 'שופטים ושטרם' בימי הדין והרחמים, ממילא תחסוך מעצמך דין למעלה.

למרות הדברים, יכולה לצוץ בעיה 'קטנה'; אדם מתחיל לבחון את עצמו במה הוא היה בסדר ובמה לא, והרי 'אין אדם רואה

נגעים לעצמו' - הוא בסדר במאה אחוז - האחרים לא בסדר! - לכן באה התורה בהמשך ומזהירה אותך - דע לך, אם אתה בוחן את עצמך לבד - "תיזהר! לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד!"

אומרת הגמרא {מסכת שבועות לא, א} - **מנין לשנים שבאו לדין לפני בית הדין, אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית** (בגד חשוב) **בת מאה מנה, שאומרין לו לבעל האיצטלית: או לבוש אתה בגדים פשוטים כמותו, או הלבישהו בגדים יקרים כמותך?** **ת"ל: מדבר שקר תרחק. כי הוּו אתו** כאשר היו באים בעלי דין לקמיה לפני **דבא בר רב הונא, אמר להו היה אומר להם, לאותם שהיו לבושים בגדים חשובים "שלופו פוזמוקייכו"** חלצו תחילה מעל רגליכם את נעלי הבד החשובים שלכם, ואח"כ **חותו לדינא** רדו לדין.

לכן אומרים לנו חז"ל, ישנה כאן בעיה היות והיצר הרע מגיע בתחפושת של 'עשירי' - יש לו הרבה יותר מה להציע מאשר היצר הטוב שמגיע בתחפושת של 'עניי'. ממילא, אתה לא יכול לדון את עצמך כי אתה משוחד. לכן על מנת להתגבר על 'השוחד' הזה, יש לאדם ללמוד ספרי מוסר - במיוחד בחודש אלול, כפי שכותב **היערות דבש** דוגמת **השערי תשובה לרבינו יונה**.

הייתי רוצה לעסוק היום בג' מצוות, כאשר מצוה א' קשורה אל כל א' וא' מעם ישראל, ובי' מהן קשורות למלכים - ומהם ננסה להפיק איזושהו מסר עבורנו לעבודת חודש אלול הבעל"ט:

לאחר הציווי על מינוי השופטים והשטרם, מצוה אותנו התורה על איסור נטיעת אשרה אצל המזבח; אומרת התורה: {שם כא} **לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לך: {כב} ולא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלהיך.**

מסביר הרמב"ם - **לא תטע לך אשרה**. כל אילן הנטוע על פתחי בית אלהים יקרא אשרה אולי בעבור שהוא שם דרך מראה אותו לעם יקרא כן מלשון תמוך אשורי במעגלותיך (תהלים יז ה). יזהיר הכתוב שלא יטע אילן אצל מזבח ה' לנוי ויחשוב שהוא כבוד והדר למזבח השם ואסר אותו בעבור שהוא מנהג עובדי עבודה זרה לטעת אילנות בפתחי בתי עבודה זרה שלהם, וכענין שנאמר [לגדעון] (שופטים ו כה) והרסת את מזבח הבעל וגו' ואת האשרה אשר עליה תכרת ורש"י כתב לא תטע לך אשרה לחייבו עליה משעת נטיעתה ואפילו לא עבדה עובר בלא תעשה על נטיעתה...

כותב הרמב"ם {הלכות עבודת כוכבים פ"ו ה"ט} - **הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל אף על פי שעשאו לנוי למקדש ויפי לו הרי זה לוקה שנאמר (דברים טז-כא) 'לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך'.** מפני שהיה זה דרך עובדי כוכבים נוטעין אילנות בצד מזבח שלה קדי שיתקבצו שם העם.

כותב הרשב"ם - **לא תטע לך אשרה** [כל עץ]. שום אילן שלא יבואו לעובדו כמנהג הגוים.

אומרת התורה: {יז, יד} **כי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי: {טו} שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא** - כאן באה התורה ומזהירה את

ורבינו הכסף והזהב מביאים לרדיפת הכבוד, ולכן נאמר "מוציאין את האדם" – יכול להיות האדם הגדול ביותר כמו מלך, שהוא נציגו של הקב"ה כאן בעולם הזה, ובכל זאת ג' האיסורים הללו עלולים להכשילו, והרי אמרו חז"ל {סוכה נב, סעי"א} – "כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו" – ממילא, ככל שהאדם גדול יותר, התאוות שלו גדולות יותר. לכן באה התורה ומוזהירה על ג' הדברים הללו.

על מנת ללמוד יסוד מעניין מאד מאותם ציווים שנצטוו בהם המלך, נצטרך לגשת לדברי הגמרא במסכת סנהדרין דף כ"א:

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין כא, ב} – ואמר ר' יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה מדוע לא גילתה תורה את טעמי המצוות? שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול העולם שלמה המלך, כתיב {דברים יז-יז} לא ירבה לו נשים; אמר שלמה אני ארבה ולא אסור מן הדרך וכתוב {מלכים א יא-ד} ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו, וכתוב {דברים יז-טז} לא ירבה לו סוסים כי הסוף יהיה שישב את העם מצרימה ואמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וכתוב {מלכים א י-כט} ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו'.

פירוש הדבר, כשהתורה כותבת סיבה מדוע אסור להרבות סוסים נשים וכי' – מה זה אומר? שכאשר המלך בטוח בעצמו שהסבה שכותבת התורה לא נוגעת אליו, נשאלת השאלה – האם יהיה מותר לו להרבות בדברים?

כשהתורה אומרת "ולא ירבה לו נשים" – ולמה? – "ולא יסור לבבו". אבל אם הוא בטוח שהנשים שלו צדקניות והם לא יסירו את לבבו – האם יהיה מותר לו לשאת אותן?; אותו הדבר לגבי ריבוי סוסים – כל האיסור נאמר כדי שלא ישיב את העם מצרימה". אבל אם הוא בטוח בעצמו שהוא לא יתן לשליחים שלו לרדת למצרים, האם יהיה מותר לו להרבות בסוסים?

אומר המדרש {ויקרא רבה, פרשה יט, אות ב} – אם מתפננים כל אמות העולם להלבין פנף אחד של עורב אינן יכולין, פן אם מתפננים כל אמות העולם לעקר דבר אחד מהתורה אינן יכולין, ממי את למד משלמה, על ידי שבקש לעקר אות אחת מן התורה עלה קטיגורו, ומי קטרגו רבי יהושע בן לוי אמר יו"ד של ירבה קטרגו. תני רבי שמעון ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הקדוש ברוך הוא אמר לפניו רבוננו של עולם עקרני שלמה ועשאני פלסתר, שכל דיתיקי ששנים ושלושה דברים בטלני הימנה פלה בטלה, והרי שלמה המלך בקש לעקר יו"ד ממני, כתיב {דברים יז, יז}: ולא ירבה לו נשים, והרבה לו. {דברים יז, טז}: לא ירבה לו סוסים, והרבה לו סוסים. לא ירבה לו כסף וזהב, והרבה לו כסף וזהב. אמר לו הקדוש ברוך הוא צא [דע] לך, הרי שלמה בטל ומאה פיוצא בו, ויו"ד ממך אינה בטלה לעולם.

נשאלת השאלה – איך שלמה המלך היה כ"כ בטוח בעצמו, שלמרות שהוא יעבור על ג' האיסורים הוא לא יכשל בהם?

בא הספר מעין בית השואבה ואומר, שלמה המלך כתב את מגילת שיר השירים, ואומרים חז"ל {מסכת ידים פ"ג מ"ה} – "שאינו כל העולם כולו כדאי פיוס שנתן בו שיר השירים"

המלך בג' אזהרות – {טז} רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וה' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד;

כותב רש"י – לא ירבה לו סוסים. אלא כדי מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים באים משם. כמה שנאמר בשלמה, ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה {מלכים א' י, כט}.

וכך כותב החינוך {מצוה תצ"ט} – וכבר אמר הכתוב בטעם מצוה זו, שהיא לבל ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וגו'. כלומר שלא ישלח למצרים מעמו שיקבעו דירתם במצרים לגדל לו שם סוסים, שאין האסור רק בקביעות דירה שם, כמו שדרשו זכרונם לברכה {ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ח} לשיבה אי אתה חוזר, אבל אתה חוזר לפרקמטיא, וגם שלא ירום לבבו בהרבות לו סוסים וכסף וזהב, כי הסוסים לרב יפים וקלותם, יתגאו בהם אדוניהם.

{יז} ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד: {יח} והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הפהנים הלויים.

כותב רש"י – ולא ירבה לו נשים. אלא שמונה עשרה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואספה לך כהנה וכהנה {שמואל ב' יב, ח}.

כותב החינוך {מצוה תק"א} – שלא ירבה לו המלך נשים הרבה. ועל זה נאמר {דברים יז יז} ולא ירבה לו נשים. וטעם המצוה מבאר בכתוב, כי הנשים מסירות לב בעליהן, כלומר שמפתות אותם לעשות מה שאינו ראוי בהתמדתן עליהם, תחרות, ורבי דברים, וחלקלקות: וכסף וזהב לא ירבה לו מאד. אלא כדי לתן לאכסניא [לאפסניא].

בא הכלי יקר ואומר, שג' הדברים הללו שנאסרו על המלך – כסף, נשים וסוסים, הם מעין ערבות שמאפשרים למלך להמשיך ולקיים את ממלכתו;

כותב הכלי יקר – והיה כשבתו על כסא ממלכתו. פירש"י אם עשה כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו. רמז לדבר כס"א ר"ת כסף סוס אשה בזכות שיהיה נזהר בשלשתן יזכה לישב על כסא ה' וכמ"ש {דבה"י א' כט.כג} וישב שלמה על כסא ה'. ולפיכך צריך להזהר מן הדברים המסירים לבו מן ה' ומבדילין בינו לבניו כי הרבות כסף וזהב מביאו לידי שכחת ה', וכמ"ש {דברים ח. יג-יד} וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת את ה'. וכן רבוי סוסים סבה להסיר בטחונו מה' ויבטח בסוס ורכב, כמ"ש {ישעיה לא. א} הוי היורדים מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו. וז"ש ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס. אין האיסור בלכתם מצרימה לסחורה אלא עיקר האיסור הוא בעבור שריבוי הסוסים מסיר ממנו הבטחון בה', על כן צוה שלא ישיב העם מצרימה כדי להרבות סוס כאילו היה כל בטחונו בסוס ורכב, אבל לשאר סחורות מותר ללכת מצרימה וטעם זה יקר יותר ממה שדברו בזה כל המפרשים, וכן רבוי נשים גורמים להטות לבבו מעם ה' כדרך שנעשה לשלמה.

בא הקרן אורה בסוף מסכת נזיר, ואומר שג' האיסורים הללו יונקים מדברי חז"ל במסכת אבות {פ"ד מ"א} – רבי אלעזר הקפ"ר אומר, הקנאה והתאווה והכבוד, מוציאין את האדם מן העולם – דע לך, שלזה התכוונה התורה בג' האיסורים הללו: הסוסים מביאים לידי קנאה, הנשים מביאות לידי תאוה,

1 ברוך שאמר: דוגמת בלעם הרשע שאמר {במדבר כב, יח} אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב וגו'

שאלה נוספת ששואלים חז"ל, מדברי הגמרא במסכת נדה;

אומרים חז"ל {שם לא, ב} – שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן? אמר להן: בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן.

נשאלת השאלה – ואם האשה יודעת שהיא לא נשבעה, על מה היא תביא קרבן?!

אם ככה, ישנן עוד הרבה מצוות שגילתה התורה את טעמן, אז למה אומרים חז"ל "שתי מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול העולם?!"

עלינו לדעת, שיש הבדל מהותי בין שתי המצוות הללו ובין שאר המצוות שהתורה מגלה את טעמן; ההבדל הוא הבדל עיקרי – כשאומרת התורה שלא ירבה לא נשים כדי שלא יסירו את לבבו, ולא ירבה לו סוסים כדי שלא ישוב למצרים, אלו שני לאווים שמהווים גדר וסייג כדי שהאדם לא יגיע לעבירה; אם היה האדם יודע, שאם הוא ירבה לו נשים זה לא יפריע לו – לא יהיה איסור בכך [אם דורשים את טעם האיסור], ואם הוא ירבה לו סוסים, הוא לא ישוב למצרים – לא יהיה איסור בכך [אם דורשים את טעם האיסור] – אבל באה התורה ואומרת לך: "תשמע אדוני המלך, יש לך סכנה בריבוי נשים – שלא יסירו את לבבך מאת הבורא ית'!" – אז מה האיסור?! לא בריבוי נשים, אלא ב'לא יסירו את לבבו'! – וכך גם האיסור בריבוי סוסים – לא בריבוי סוסים, אלא שלא לשוב למצרים!

באה התורה וגדרה למלך גדר, היות והמרחב סיכון שלו גדול יותר – "אני מזהירה אותך, לבל תעבור את הגדר שגדרתי לך, כי אם תעבור את הגדר אתה עלול להתדרדר לדבר חמור יותר!"

כאשר נכתבו הדברים הללו בתורה, באים חז"ל ואומרים לנו שבשני מקומות בתורה כתבה התורה טעמים של עבירה שמהווה גדר – לא עבירה כשלעצמה עבירה, או המצוה כשלעצמה מצוה – אלא בדבר שמהווה גדר על מנת שלא יעבור אותו האדם! – ובוזה טעה גדול העולם – שלמה המלך ע"ה.

מהדברים האלה, נוכל להתקדם לשלב נוסף:

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה ו, אות א} – וישלמה שהרהר לבטל אות מן התורה מה פתיב בו (משלי ל, א): דברי אגור בן יקה, שאגר דברי תורה והקיאן. (משלי ל, א): נאם הגבר לאיתיאל, דבר זה שאמר הקדוש ברוך הוא: לא ירבה לו נשים, לא אמר לו אלא בשביל: לא יסור לבבו. (משלי ל, א): לאיתיאל, שאמר אתי אל, ואכל, מה פתיב ביה (מלכים א יא, ד): ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. אמר רבי שמעון בן יוחאי נוח לו לשלמה שיהא גורף ביבין שלא נכתב עליו המקרא הזה, ולכך אמר שלמה על עצמו (קהלת ב, יב): ופניתי

השמיטה כמ"ש חז"ל {מסכת סנהדרין לט, א} – אתה הוא תלמידא בא לפני רבי אבהו תלמיד בשאלה: וא"ל: מ"ט דשביעתא מאיזה טעם ציוה ה' לשבות מעבודת הקרקע בשנה השביעית? א"ל רבי אבהו: השתא אמנינא לכו מילתא דשויה לתרוייהו עכשיו אומר לכם דבר שיש בו כדי לענות על שתי שאלותיכם גם יחד: בצוותו על שנת השמיטה, אמר הקב"ה למעשה לישראל: זרעו את שדותיכם במשך שש שנים, והשמיטו שבע ושבטו מעבודה בשנה השביעית, כדי שתדעו שהארץ שלי היא; מצות תכלת בציצית, כמ"ש חז"ל {מסכת מנחות מג, ב} – מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד – למרות זאת, גדולי עולם טעו בוזה, דוגמת קורח שיצא לחלוק על משה רבינו!

לישראל, שכל הכתובים קדש, ושיר השירים קדש קדשים²; אמר שלמה המלך: "אין נשים יכולות להסיר את לבבי – מי שיקרא את שיר השירים ויראה עד כמה אני דבוק בקב"ה, האם יש מאן דהו שיוכל להסיר אותי מהדביקות הזאת?! מי שחושש שריבוי הנשים יוכל להסיר את לבבו מהקב"ה – שלא ירבה! אבל אני, אין לי ממה לחשוש, היות וכולי דבוק בקב"ה!"

עכ"ד של הספר מעין בית השואבה, כפי שמבארים רבותינו כיצד טעה שלמה המלך ע"ה.

באים חז"ל ומגלים לנו, שאלף שנים לאחר פטירתו של שלמה המלך, התכנסו אנשי כנסת הגדולה וביקשו לעקור את שלמה המלך ממקום מושבו בגן עדן, ולמנות אותו בין האנשים שאין להם חלק לעולם הבא³:

אומרים חז"ל {מסכת סנהדרין פ"י מ"ב} – שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא. שלשה מלכים, ירבעם, אחאב, ומנשה ... ארבעה הדיוטות, בלעם, ודואג, ואחיתפל, וגחזי.

מספרת הגמרא {מסכת סנהדרין קד, ב} – אמר רב יהודה אמר רב: בקשו אנשי כנסת הגדולה עוד למנות אחד, דהיינו שלמה המלך {שאין לו חלק לעולם הבא}. באה עליהם דמות דיוקנו של דוד אביו ונשטחה לפנייהם להתחנן לפנייהם שלא יכלוהו במנין, ולא השגיחו עליה. באה אש מן השמים ולחכה אש בספסליהם, ולא השגיחו עליה. יצאה בת קול ואמרה להם: {משלי כב-כט} "חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים", מי שהקדים את בניית ביתי (בית המקדש) לביתו (בית יער הלבנון), ולא עוד אלא שביתי בנה בשבע שנים שהזדרז בבנייתו, וביתו בנה בשלש עשרה שנה שנתעצל בבנייתו, איש זה לפני מלכים יתיצב יעמוד בגן עדן בין המלכים הצדיקים, {בל יתיצב} לפני חשוכים ולא יעמוד בגיהנום בין המלכים הרשעים, ולא השגיח עליה על בת קול זו. יצאה בת קול אחרת ואמרה להם: {איוב לד-לג} המעמד ישלמנה פי מאסת? פי אתה תבחר ולא אני וגו' היינו, האם עליכם שלם תשלומי עונשו של אדם {המעמד ישלמנה} שאתם מואסים בשלמה המלך לומר שאין לו חלק לעולם הבא {פי מאסת?} ? וכי בידכם תלוי לבחור מי יש לו חלק לעולם הבא, ולא כי הדבר תלוי {פי אתה תבחר ולא אני?} ? הרי אין הדבר תלוי אלא בי! כשמעם בת קול זו, חדלו מרצונם לקנות את שלמה.

באים המפרשים על דברי הגמרא⁴, ושואלים שאלה – איך יכולה הגמרא לומר שרק שתי מצוות נתגלה טעמן וטעה בהן גדול העולם – הרי יש הרבה יותר משתיים⁵!?

² **ברוך שאמר**: כשרבותינו היו דורשים פסוקים בשיר השירים, היתה אש מקיפה אותם! אין לנו מושג מה טמון במזמורים הללו; אנחנו אומרים אותם בכל ערב שבת, אבל את ההבנה העמוקה שטמונה בהם, אין לנו הבנה כלל.

³ **ברוך שאמר**: למרות שנאמר {מלכים א יא-ד} "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו", אומרים חז"ל {מסכת שבת נו, ב} שאין הכוונה שלבו של שלמה נטה במשהו מהבורא ית' אלא כל הטענה על שלמה היתה, משום שנשותיו לא התנהגו כשורה והוא לא מיחה בהן!

⁴ סנהדרין כא, ב.

⁵ **ברוך שאמר**: דוגמת חג הסוכות, כמ"ש {ויקרא כג, מב} **בספת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בספת**, למה? **פי בספות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים**; מצות

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

לה' אותם – ולמה?? – {ז} ולא יזבחו עוד את זבחיכם לשעירים אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדורתם.

פתאום באה התורה ומוסיפה עוד שני פסוקים – {ש ח} ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או זבח: {ט} ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו;

נשאלת השאלה – מה פירוש "ואלהם תאמר", הרי עד כה הוא גם כן ציוה אותם את הציווי!!

אומר המגיד מדובנא – נכפלו דברים בכתובים האלה כי מאמר ואלהם תאמר גוי כבר הוא בשפת יתר. אבל הבאור בזה כי הקב"ה אמר למשה מצוה זאת עם טעם למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיכם גוי ולא יזבחו עוד לשעירים אבל "ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל גוי ואל פתח אהל מועד לא יביאנו ונכרת האיש ההוא מעמיו אזהרה בלא טעם וזהו שאמר ר' ישמעאל בן אלישע כמה גדולים דברי חכמים שלא אמרו טעם רק סתמו ואמרו ולא יקרא לאור הנר...

פירוש הדבר, אומר המגיד מדובנא, אמר הקב"ה למשה "לך אני מגלה טעמה של מצוה – אתה יודע מהו? "ולא יזבחו עוד את זבחיכם לשעירים" – אבל כשאתה הולך לצוות אותם על המצוה, אל תאמר להם את הסיבה, כי אם תאמר להם אותה, הם יאמרו לך 'אנחנו כבר לא מקריבים לשעירים', לכן אומרת התורה: "ואלהם תאמר" – שלא יאמר להם את הסיבה.

ישנו ביאור נוסף, שעומד עליו ר' אהרן קוטלר בספרו משנת רבי אהרן, ועל בסיס הרעיון שהוא מבאר, נוכל להבין רעיון נפלא:

שלמה המלך שיער, שגם אם הוא ירבה לו נשים וגם אם הוא ירבה לו סוסים – הם לא יסירו את לבבו, ואמת ויציב ששלמה בקדושתו ידע שזה אכן יהיה כך, והוא לא יחטא! – אז איך קרה שהוא נכשל לבסוף??

אומר ר' אהרן קוטלר, הקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא; כתוב בחז"ל, שכאשר ראה הקב"ה שהתפילין צריכים להיות מונחים בין עיני האדם, הוא ברא את האדם כך שהתפילין יוכלו להיות מונחים בצורה הזאת, ואם נאמר שתפילין של יד צריכים להיות מונחים מול הלב על הקיבורת, אז ברא הקב"ה את לב האדם בצורה כזאת שזה יתאפשר! ואם כותבת התורה שצריכים לקחת אתרוגים בתשרי – אז יהיו אתרוגים בתשרי – וכנ"ל לגבי ההדסים הערבות והלולבים! – ואם כתוב בתורה, שלא להרבות בנשים ובסוסים – לא תעזור החכמה של אף אחד!!! כי היות וכך חקק הקב"ה בבריאה, ממילא א"א לאדם להתגונן מפני זה – ולמה?? כי כך כתב הקב"ה בתורה!

לכן לא יכול האדם לבוא ולומר "אני ארבה ולא אסור" – זה לא ילך, כי בתורה כתוב שזה אסור! עפ"י זה נבנה העולם! – ואותו היסוד, נכון גם לגבי פסיקתם של החכמים! – אם נאמר לא יקרא לאור הנר שמא יטה, בכך נקבע בבריאה שאדם שיקרא לאור הנר – יטה! זו קביעה שנחקקה בבריאה, והיות וכך, לא ניתן לשנות אותה!!!

כל ההקדמה הזאת הבאנו, כדי להבין דברי גמרא במסכת יבמות:

אני לראות חכמה ודעת הוללות וסכלות, אמר שלמה [לאחר שנאמר עליו שנשיו הטו את לבבו]: מה שהייתי מחכים על דברי תורה והייתי מראה לעצמי שאני יודע דעת התורה, ואותו הבינה ואותו הדעת, של הוללות וסכלות היו. למה, כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו, מי הוא שיהיה ראוי להרהר אחר מדותיו וגזרותיו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא דברים אשר הם חצובים מלפניו, שכל דבר ודבר שיוצא מלפניו טרם הוא נמלך בפמליא של מעלה ומודיע להם הדבר כדי שיזעו ויעידו כלן פי דינו דין אמת וגזרותיו אמת וכל דבריו בהשכל, וכן הוא אומר (משלי ל, ה): כל אמרת אלוה צרופה, ואומר (דניאל ד, יד): בגזרת עירינן פתגמא, שלפי שהרהרתי אחר מעשיו נכשלתי...

באים רבותינו, ולומדים מהדברים הללו יסוד שמתפרש על כמה וכמה גמרות בש"ס הבבלי:

אומרת הגמרא {מסכת שבת יב, א} – נאמר במשנה: "ולא יקרא [אדם] לאור הנר" – ומה הסיבה לכך? אומרת הגמרא: שמא יטה.

אדם בטוח בעצמו: "אני אקרא ולא אטה!"

מספרת הגמרא {שם, ע"ב} – אמר ר' ישמעאל בן אלישע: אני אקרא ולא אטה; פעם א' קרא ובקש להטות. אמר: כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר. ר' נתן אומר: קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת, לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמנה.

אם ככה, המשנה לא אומרת סיבה מדוע אסור לקרוא לאור הנר – אז מה קרה פתאום שר' ישמעאל בן אלישע קרא ו[כמעט] הטה?? היות והוא למד את הברייטא שאומרת "שמא יטה"; אמר ר' ישמעאל בן אלישע: "אם הסבה היא 'שמא יטה' – זה לא אקטואלי עבורי – אני לעולם לא אטה!" – יוצא א"כ, שאם לא היתה מביאה הברייטא את הסבה לאיסור, הוא לא היה מטה!

באים רבותינו ואומרים, שזו הסיבה שכתבה התורה שני מקראות וטעה בהם גדול העולם – באותו רגע שאתה כותב סיבה וטעם לעבירה, תמיד יש את החשש שיבוא מאן דהוא ויאמר: "זה לא שייך אליי!" – וכך סבר שלמה המלך החכם מכל אדם – "אני כתבתי את שיר השירים – בטוחני שזה לא נוגע אליי!"

אומרים חז"ל {מסכת עבודה זרה לה, א} – דאמר עולא: כי גזירי גזירתא במערבא כאשר היו גוזרים גזירה במערב (ארץ ישראל) לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא לא היו מגלים את טעמה עד לאחר שנים עשר חדשי השנה. והיינו משום שכל עוד לא התרגלו בני אדם לגזירה החדשה, דלמא איכא איניש דלא סבירא ליה אולי יהיה אדם שלא יסתבר בעיניו טעם הגזירה ואתי לזלזולי בה ומתוך כך יבוא לזלזל בה ולא יקפיד לקיימה. אבל עכשיו שלא פירשו חכמים את טעם הגזירה, יקיימו אותה כולם שהרי יאמרו שודאי היה לחכמים טעם נכון לגזירתם, אלא שאין אנו בקיאים בטעם זה.

בא המגיד מדובנא בפר' בהעלותך, ומביא פס' בפר' אחרי מות {זי, ג} איש איש מבית ישראל אשר ישחט שזר או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה: {ד} ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו: {ה} למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיכם אשר הם זבחים על פני השדה ויביאם לה' אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים

⁶ ח"א מאמר א'.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

כאשר הגיע האדמו"ר רבי אהרן מבעלז זצוק"ל לארץ, הוא קבע את מושבו בעיר תל אביב. כעבור כמה זמן, הגיע לבקרו האדמו"ר מצאנז – קלויזנבורג זצוק"ל, ובין השנים התפתחה שיחה תורנית [כדרכם של גדולי ישראל]; תוך כדי שהם מדברים בלימוד, התפתחה מחלוקת האם אדם שטס במטוס צריך לברך 'הגומל' עם שם ומלכות, או שמא בלי; האדמו"ר מבעלז טען שאין לומר 'הגומל' עם שם ומלכות, היות ובמשנה לא נאמר מטוס אלא ספינה. מצד שני, הביא לו האדמו"ר מצאנז – קלויזנבורג כמה ראיות, שגם אדם הטס במטוס, צריך לומר 'הגומל' בשם ומלכות;

אמר לו רבי אהרן מבעלז: "אני קבעתי, שאין לומר 'הגומל' בשם ומלכות על טיסה במטוס!" – שמע האדמו"ר מצאנז – קלויזנבורג את הדברים, ומיד השיב לו: "אני מקבל את הדברים!" – ויצא החוצה!

בדרך לרכב, שאל א' המשמשים את האדמו"ר מצאנז – קלויזנבורג: "רביה! אז מה אם הוא אמר – גם לך יש ראיות מספיק טובות שסוברות בדיוק ההיפך, אז למה קיבלת את דבריו?!"

אמר לו האדמו"ר מצאנז – קלויזנבורג: "אתה לא מבין! באותו רגע שהוא פסק כך, הוא הקטין את הסיכון לטוס במטוס! באותו רגע שהוא קבע את הדברים, אדם שנופל ממטוס – יש לו סיכוי להינצל! ובדיוק לזה התכוונה הגמרא במסכת יבמות!"

אם ככה, באים רבותינו ואומרים, בוא ותתבונן עד כמה נזרחה התורה בעשיית הגדרות, כדי שח"ו לא תגיע לעבירה עצמה, ומכאן אתה למד מהי חומרת העבירה! – שכתב הקב"ה בתורה לאו, שמהווה הקדמה ללאו; "ולא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׂים" – מהו האיסור?! – שלא יסירו את לבבו!; "לא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים" – כדי שלא ישיב את העם מצרימה!

הקב"ה גודר גדר למלך – שלבו לב כל ישראל! אבל אם ח"ו הוא יעבור עבירה, אין לנו מושג עד כמה היא חמורה!

כותב ר' יהונתן אייבשיץ {יערות דבש, ח"ב דרוש א'} – ולכן, לו בניי שמעו אלי, יראת ה' אלמדכם, בימים אלו, ימי חשבון, יעשה כל אחד גדרים וגדר של קיימא שלא יעבור, כי הכל תלוי בגדר, וראשון לכל הגדרים הוא לימוד תורה, ובפרט שיעור שעה או חצי שעה, ספרי מוסר בכל יום הוא סם חיים שנותנים הרופאים ליקח ממנו כל יום גרעין או חצי בבוקר ובערב, ואם יאמרו שהוא טוב לחיי זמן, ידעתי כי אין אחד שנמנע מלוקחו אפילו במחיר...

פתחנו בדברי המדרש על הפס' הראשון בפרשה, שאומרים חז"ל שאם יש דין למטה אין דין למעלה – באותו רגע שרואה הקב"ה שהבנאדם בוחן את עצמו וגודר לעצמו גדרים – מוסיף לימוד מוסר, מוסיף לימוד הלכה וכו' – אם יש התעוררות, אומר הקב"ה: "אם יש דין למטה – אין דין למעלה!"

כתב הקב"ה בתורה שני טעמים, וטעה בהם גדול העולם! – אז מה נאמר אנחנו 'אזובי הקיר' – אילו גדרים אנחנו צריכים לעשות לעצמנו, שח"ו לא נחטא!

דנה המשנה {שם}, מה קורה לבר שטובע בים; נכנס לים להתרחץ – רח"ל, לא יוצא! – צועקים לו כל החברה שיצא מהמים – אין קול ואין עונה. חולפות השעות, החשיכה עומדת לרדת – אין מסביב נפש חיה, וטרם הוא יצא מן המים, וכעת מחליטים להכריזו עליו כנעדר. כאן השאלה היא, האם האדם הזה היה נשוי – האם אנחנו מתירים לאשתו להתחתן, או לא?

אם רואים שהוא לא יצא מהמים כל השעות האלה, כנראה שהוא כבר מת ולכאורה, אשתו תהיה מותרת; אה אבל צריך לראות את הגופה, אז על סמך מה נתיר אותה?

אומרת הגמרא {מסכת יבמות קכא, א} – **תנו רבנן**: אדם שנפל למים והעומדים שם לא ראו שעלה, **בין** אם אלו מים **שיש להם סוף**, **בין** אם הם מים **שאין להם סוף**, **אשתו אסורה** להינשא, וחוששים שמא עדיין חי הוא **דברי רבי מאיר**, **וחכמים אומרים**: **מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאין להם סוף אשתו אסורה** [וכך נפסק להלכה]. **היכי דמי** מה נחשב **מים שיש להם סוף**? **אמר אביי**: **כל גוף מים שהוא קטן עד כדי כך, שהעד** [שרואה את הטביעה] **עומד** במקום אחד, **ורואה** מה שנעשה **מארבע רוחותיו** של גוף המים... **תניא אמר רבן גמליאל**: **פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה והיתה טובעת, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה** ועתה בודאי אבד. **ומנו** ומי הוא אותו לתמיד חכם? **רבי עקיבא**. **וכשעליתי ביבשה, בא רבי עקיבא עצמו וישב ודן לפני בהלכה! אמרתי לו**: **בני מי העלך מן הים**? **אמר לי**: **דף** (ק"ש) **של ספינה נזדמן לי** וישבתי עליו, **וכל גל וגל שבה עלי נענעתי** (הרכנת) **לו ראשי** והוא עבר מעלי. **מכאן אמרו חכמים**: **אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו** כלומר, ייכנע להם ולא יתגרה בס, והצרה תעבור. **אמרתי באותה שעה**: **כמה גדולים דברי חכמים שאמרו**: **מים שיש להם סוף אשתו מותרת להינשא**; והטובע במים **שאין להם סוף אשתו אסורה**. **תניא א"ר עקיבא**: **פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת בים והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה** ועתה בודאי אבד. **ומנו** ומי אותו תלמיד חכם? **רבי מאיר**. **כשעליתי למדינת קפוטקיא, בא רבי מאיר עצמו וישב ודן לפני בהלכה**. **אמרתי לו**: **בני, מי העלך מן הים**? **אמר לי**: **גל אחד טרדני** (טלטל אותי) **לחברו, וחברו העבירני לחברו, עד שהקיאני הים ליבשה**. **אמרתי באותה שעה**: **כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת, ומים שאין להם סוף אשתו אסורה**.

בא ר' אלימלך מליז'נסק ואומר, רבן גמליאל ורבי עקיבא לא מביאים ראיה לדברי המשנה – אלא מה? אומרים לנו חז"ל, דעו לכם! רבי עקיבא ורבן גמליאל אמרו לנו, באותו רגע שאמרו חכמים "נפל למים שאין להם סוף – אשתו אסורה", למרות שההיגיון אומר שאדם שנפל 500 ק"מ מהחוף אין לו שום סיכוי לשרוד. אבל היות ורצו חכמים שאנשים שנופלים 500 ק"מ מהחוף – יוכלו להגיע לחוף, הם אמרו: "מים שאין להם סוף – אשתו אסורה!" – הוא עוד יכול להגיע לחוף! ובאותו רגע שהם קבעו את הפסק הני"ל, הם חוקקו בבריאה חוק, שאדם שנופל לאוקיינוס עוד יוכל להגיע לחוף, ואלמלי לא פסקו זאת חכמים, לא היה אדם א' בבריאה שהיה נופל לאוקיינוס ויוצא ממנו בשלום!

אם כל א' מאתנו יוסיף גדרים בעבודת ה', בטוחני שהחודש הזה הבעל"ט יהיה חודש של התעלות רוחנית, וממילא נזכה כולנו להיכתב ולהיחתם בספרם של צדיקים גמורים – **אמן ואמן!!!**

פרשת שופטים – הגיע הזמן לבדיקות – שנת תשל"ד.

אומר הספר **שער המלך** {חודש אלול, פרק א'} – ואחרי שהודעתך סוד החודש הזה שהוא יסוד הנקרא 'אל שדי' הרשום במזוזה: באתי להזהיר ולהודיע שבחודש אלול יהא נמנה על הפתחים אם יש מזוזות בכל שערי, כי מזוזות אותיות 'זו מות' שעי" מצוה זו יזוז המות והרע מן הבית וכמו שמובא בב"י שגדולה מצוה זו שהיא היפך טבע העולם שהקב"ה שומר מבחוץ והוא ישן מבפנים... כמו כן העמדתי והצבתי תיקון ובדיקות המזוזות בזה החודש, שהוא בסוד שדי לתקן את שורשה במקום עליון הנקרא מזוזה, המכוון אל זה החודש ובפרט לפני בא יום הגדול והנורא – יום הדין, שחייו תלויין בו יתעסק במצוה ששכרה - אריכות ימים, ותהא מזוזה לימין ביאתו ליום הדין לזכות אותו במשפט, כדכתיב למען ירבו מיכם וימי בניכם.

היינו רוצים להבין, מה הענין בבדיקת התפילין והמזוזות דוקא בחודש אלול:

כותב הבני יששכר {מאמרי חודש אלול} - **והנה** עוד זאת תמוז ואב נקראים {לעת כזאת} רשי"ם, דהנה בספר יצירה {שכתבתי לעיל במאמרי תמוז ואב {מאמר א' אות ב'}} חוש ראייה לתמוז חוש שמיעה לאב עשיה לאלול {כמו"ש לעיל {אות ו}} המליך אות י' במעשה וכו' וצר בו וכו' אלול בשנה}, הנה ראייה שימיעה המתייחסים לתמוז ואב ראשי תיבותיה אתון ר"ש. על כן נקראים אלו הבי' חדשים {כעת בעוה"ר} רשי"ם.

עוד יתוודע לך הענין גם בבחינת השבטים לפי סדר הדגלים, כל אחד מתייחס לחדש מיוחד, יהודה לניסן, יששכר לאייר, זבולון לסיון, הרי דגל אחד. דגל ב' ראובן לתמוז, שמעון לאב, ומבואר בתורה בהם ג"כ חושי ראייה שמיעה, כי "ראה י"י בעניי כי שמע י"י"י וכו' {בראשית כט, לב}. והנה ר"ת: ר'אובן שימעון הוא ג"כ ר"ש. והנה בהגיע אח"כ חודש אלול בחינת עשיה כמבואר בספר יצירה הנ"ל {הגם דשם אמרו מעשה, החוש נקרא עשיה}, הנה יצורף העי' של ראשי תיבות עשיה לתיבת ר"ש הנ"ל ומתהווה שע"ר לדופקי בתשובה, וכן בבחינת השבטים הנה אלול יתייחס לשבט גד, הנה ידוע ענינו ג' דרגא דעושר ד' דרגא דעוני, ג' משפיע לד' כענין שאמרו רז"ל: ג' ד' גמול דלים {שבת קד}. וההשפעה היא בחינת י', הנה יתרבה י' פעמים ג', י' פעמים ד' הוא עי'. על כן ג"ד הוא לשון מזל, היינו ג"ד בגימ' ז', והריבוי של הגי' הוא ל', והריבוי של הדי' הוא מ', הרי מז"ל. הנה גם בבחינה זו יתוסף באלול אות עי' לאותיות ר"ש ומתהווה שע"ר, וזהו שאנחנו אומרים בסליחות באלול לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, **כדלים וכרשים** וכו' היינו אין אנו סומכים גם בחדש אלול על החסד שלנו אשר גורמים להתהוות דליית מן ד"ל, וג"כ אין אנו סומכים על המעשים שלנו שיתהווה שע"ר מן ר"ש, רק כדליים וכרשיים דפקנו דלתיך, הבן הדבר היטב.

אם חודש אלול הוא כנגד שבט גד, הגענו לקשר שישנו בין חודש אלול לתפילין:

כאשר יוצאים למלחמת הרשות, עומד השוטר ומדבר בפני עם ישראל {דברים כ, ח} **מי האיש הירא וְרָךְ הַלֵּבב יִלָּךְ וְיִשָּׁב לְבֵיתוֹ.**

אומרת הגמרא {מסכת סוטה מד, א-ב} - ר' עקיבא אומר: **הירא ורך הלבב כמשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר: הירא ורך הלבב**

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת שופטים. הפרשה הראשונה, מתוך ארבעת הפרשיות שקוראים בחודש אלול – שופטים, כי תצא, כי תבוא, ניצבים וילך. ובכל אחת מן הפרשיות הללו, ישנה הכנה לקראת ימי הדין והרחמים הבאים עלינו לטובה.

כותב הטור {סימן תקפ"א, א} – **תניא בפרקי רבי אליעזר** {פ' מ"ו} **בראש חדש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה {שמות כד, יב} שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה. משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר, שנאמר {תהילים מז, ו} עלה אלהים בתרועה וגו'. לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חדש אלול בכל שנה ושנה וכל החדש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר {עמוס ג, ו} אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו. וכדי לערבב השטן. וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה.**

כותב הבית יוסף {על דברי הטור} – **לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול וכו' שנאמר אם יתקע שופר בעיר וכו'.** איכא למידק שכבר הביא ראייה משופר שתקעו במדבר, ולמה ליה תו לאיתווי ראייה מ'אם יתקע שופר בעיר? יש לומר משום שאיכא למידחי דאף על פי שעל ידי שופר נמנעו ישראל במדבר מלחטוא, אינו מפני שהשופר מיוחד לכך, דהוא הדין אם היו מעבירין כרוז היו נמנעים על ידו מלחטוא, לכך הביא מ'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, דמשמע שקול השופר גורם להחריד האדם מפחד י"י ומהדר גאונו.

בא השל"ה **הקדוש**, ומיישב את דברי הטור:

כותב השל"ה הקדוש – ובאמת קושיית הבית יוסף אינה כלום דהוצרך הטור לשני העניינים האלו, משום שופר של משה לא היו תוקעין רק פעם אחת, דהיינו בר"ח אלול ותו לא, כמו שעשה משה רבינו ע"ה. ואילו משום תשובה לחוד, לא היה ראייה לאתחולי מר"ח אלול לא יתחילו רק כשמתחילין לעמוד בהשכמה כל מקום ומקום לפי מנהגו כפי המוזכר בהטור אח"כ. אבל עתה שמוכרח להתחיל מר"ח אלול, זכר לשופר של משה רבינו ע"ה, וראוי לתקוע גם כן בסוף החודש משום לעורר תשובה. על כן כיון שמתחילין מר"ח אלול, אין מפסיקין ותוקעין כל החדש. וכל אדם יתעורר מאוד בהתקיעות של ר"ח אלול, שהיה שלא יטעו עוד לחטוא. גם האדם יתעורר ויזכור בחטאיו ועוונותיו ופשעיו ויעשה מוסכם חזק נאמן וקיים שלא יטעה עוד, ולא ישוב לכסלה ומודה ועוזב ירוחם. אח"כ בתקיעות בכל יום ויום יקיים 'אם יתקע שופר בעיר' ויהיה חרד לעודד בתשובה ויתקן כל המעוות, לעשות תשובה על כל ענין וענין. כי השופר מורה על התשובה כענין שכתב הרמב"ם בשופר של ר"ה {פ"ג מהלכות תשובה} ז"ל: **אעפ"י שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו. כלומר, עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה.**

לאחר ההקדמה הזאת, הייתי רוצה לעמוד על נק' אחת שתחבר אותנו לחודש אלול, ואל עבודת ה' שלנו בחודש הזה:

כותב המטה אפרים {הלכות הימים הנוראים, סימן תקפ"א, ס' י'} – **ויש אנשי מעשה נוהגין שבחודש הזה מפשפשים בדקדוקי מצות להיות בודק ובוחר תפילין ומזוזות שלהם, וכל אשר ימצא שם בדיק בשאר מצות, והוא מנהג טוב.**

אומר רש"י - וטרף זרוע אף קדקד. הרוגיהן היו נכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת.

כותב הרא"ש {הלכות קטנות - תפילין, סימן ט"ו} - תניא סח בין תפילה לתפלה עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. שעל שם קיום מצות תפילין שתקנו, יתקיים באנשי המלחמה 'וטרף זרוע אף קדקוד'. ואף ליהא שמייה רבה ולקדושה ולענות אמן אין להפסיק. ובהלכות תפילין עתיקתא כתב: סח בין תפילין של יד לתפילין של ראש, אם סח שיחת חולין חוזר עליה מעורכי המלחמה.

כותב הגר"א {קול אליהו, פרשת וזאת הברכה} - בפסוק ולגד אמר וגו' טרף זרוע אף קדקוד. פירש"י הרוגיהם היו ניכרין שהיו חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת. והנה לכאורה לאיזה ענין מספר זאת ומה רבותא משמיענו שהיו יכולים לעשות כזאת? ויש לבאר עפ"י רמז שהנה אמרו חז"ל {מנחות לו, ע"א}: דהיסח הדעת והפסק בין תפילין של יד לתפילין של ראש עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה, לכן מספר כאן לרמז שבידיהם לא היה אף העון הזה, לכן היה אצלם מדה כנגד מדה, לטרוף הזרוע אף קדקוד בבת אחת בלי הפסק, להתבונן כי הוא מחמת שלא הפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, ולכן נאמר עליו {בראשית מט, יט} גָד גְּדוּד גְּגֹדָנוּ וְהוּא יָגֵד עָקֵב, דישובו מהמלחמה עם כל גדודיו אגודים ביחד.

אם אמרנו שחודש אלול הוא כנגד שבת גד - שהמיוחדות שלו היתה, שלא שח בין תפילין של יד לתפילין של ראש, לכן ישנו קשר בין חודש אלול לבין מצות התפילין.

קשר נוסף, בין מצות התפילין לבין חודש אלול, בנק' נוספת:

כותב ספר יצירה {משנה יב, כו} - המליך אות י' במעשה. ושר לו כתר וצרפן זה בזה. וצר בהם: בתולה בעולם, ואלול בשנה, וכוליא (יד) שמאל בנפש. זכר ונקבה.

כידוע, רוב העולם מניחים תפילין ביד שמאל. לכן יד שמאל שקשורה בנפש, גם היא קשורה לחודש אלול.

נק' נוספת:

ישנם שתי שיינים משתי צידי התפילין של הראש - בצד אחד יש שלושה ראשים לשי"ן, ובצד השני ישנם ארבעה ראשים לשי"ן.

שאלת השאלה - למה יש לנו בצד אחד שלוש ובצד השני ארבע?

לפי פשט הדברים - כנגד שלושת האבות וארבעת האימהות. אבל, אם אנחנו מדברים שהחודש הזה הוא כנגד שבת גד, אז יש לנו - ג(3) ד(4) = שלוש וארבע כנגד שבת גד!

שאלת השאלה - מדוע דוקא בתפילין של ראש יש את השיינים, ולא בתפילין של יד?

כי אומרת הגמרא {מסכת ברכות ה, א} - א"ר אבין בר רב אדא א"ר יצחק: מנין שהקב"ה מניח תפילין? שנאמר {ישעיה סב-ח} נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו; בימינו זו תורה, שנאמר {דברים לג-ב} מימינו אש דת למו. ובזרוע עוזו אלו תפילין, שנאמר {תהילים כט-יא} ה' עוז לעמו יתן. ומנין שהתפילין עוז הם לישראל? דכתיב {דברים כח-י} וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש.

זהו המתירא מן העבירות שבידו... אילו עבירות? הא דתניא סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה.

אומר רש"י - סח בין תפילה לתפילה. בין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש.

מבאר הבאר שבע {לגאון הרב יששכר בער איילינבורג זצ"ל} - דף מ"ד ע"ב סח בין תפילה לתפילה כו'. באשר"י בהלכות קטנות {הלכות תפילין סימן ט"ו} מפרש שמפני מצות קיום תפילין ותקונן יתקיים באנשי המלחמות, כדכתיב {דברים לג, כ} וטרף זרוע אף קדקד. וקשה לי טובא על טעם זה, מלבד שהוא דרך דרש ואין זה פשוטו, חדא דהא איתא בירושלמי {עיי הגה"מ פי"ז מתפלה ע'}. השח בין ישתבח ליוצר אור עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה, והתם אי אפשר לומר טעם זה. ועוד מדאמר איכא בינייהו עבירה דרבנן סתם, ולא חלק בין עבירה לעבירה, אלמא שעל כל עבירה דרבנן חוזר עליה מעורכי המלחמה, אף על גב דלא כתיבא ולא רמיזא אצלה ענין ניצוח מלחמה. ועוד דא"כ הוה ליה לומר נמי השח בקריאת שמע עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה, מפני שבקיום מצות קריאת שמע יתקיים באנשי המלחמה, כדאיתא לעיל בריש פרקין {מב, א} מאי שנא שמע ישראל כו'.

לכן נ"ל ליחל טעם לשבח יותר טוב מזה, הא דאמרו חוזר עליה מעורכי המלחמה דוקא אהאי עבירה שח בין תפילה לתפילה, וכן אהאי עבירה השח בין ישתבח ליוצר אור טפי מאחריני, אף על גב שהוא חוזר על כל עבירה דרבנן, היינו משום דבא לאשמועינן חידוש דאפילו בהנך חוזר עליה מעורכי המלחמה, וכל שכן אם שח בקריאת שמע ובתפלת י"ח וכיוצא בהם, דסלקא דעתך אמינא דמותר לדבר בין תפילה לתפילה, כיון שכל אחת מצוה בפני עצמה היא כדתנן בריש פרק התכלת {מנחות לה, א} תפילה של יד אינה מעכבת של ראש, ושל ראש אינה מעכבת של יד, והיינו אפילו אם יש לו שתייהם כדמסיק שם הגמרא. ואולי מהאי טעמא פירש רש"י {ד"ה עבירה} עבירה היא בידו כו' אם לא חזר ובירך, דמשמע מתוך פירושו דאם סח ובירך שרי, וליכא איסורא אלא אדרבה מצוה ושכר ברכה, ואע"פ שאין כן דעת כל הפוסקים אלא שבכל ענין אסור לדבר אפילו אם חוזר ומברך, מכל מקום מודו הפוסקים {עייין טושי"ע סימן כ"ה} שיש להפסיק לענות בינתים קדיש וברכו מה שאין כן בקריאת שמע ובתפלת י"ח. ואפילו הרא"ש שכתב בהלכות קטנות {שם} שאסור להפסיק לענות בינתים קדיש וברכו וקדושה, מכל מקום כתב שם שאם עבר וענה בינתים אין העבירה גדולה כל כך שיהא חוזר עליה מעורכי המלחמה. וכן בין ישתבח ליוצר אור סלקא דעתך אמינא דמותר לדבר כיון שהם שני ענינים נפרדים, וכמו שכתב רבינו ירוחם ז"ל בהדיא {ח"א נתיב ג' כג, א} בשם יש אומרים שבין ישתבח ליוצר אור יכול לדבר, ואף על גב שאין כן דעת כל הפוסקים, מכל מקום כתבו שמותר לדבר בין ישתבח ליוצר אור במידי דצרכי צבור או לפסוק צדקה לעניים, מה שאין כן אפילו בין ברוך שאמר לישתבח שכתב הכלבו {סימן ד'} שאסור להפסיק לעניני מצוה, וכל שכן בקריאת שמע ובתפלת י"ח. הרי אתה רואה מפורש שכל אפי שוה להקל בהנך לדבר בינתים טפי מאחריני, ולכן סלקא דעתך אמינא שאם עבר וסח בינתים אין העבירה גדולה כל כך שיהיה חוזר עליה מעורכי המלחמה, קא משמע לן. כן נ"ל.

עד כאן דבריו.

בשעה שברך משה רבינו את שבת גד, כתוב {לג, כ} וּלְגַד אָמַר בְּרוּךְ מִרְחִיב גֵּד פְּלִיבָא שְׁכָן וְטָרַף זְרוּעַ אָף קְדָקֵד.

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אבל למרות זאת, גם בתפילין של יד יש לנו את המספר שבע – שבע הכריכות שעל היד.

עד כאן הלקט הקצר בענין התפילין {נחזור לזה בחזרה, לקראת סוף השיעור}.

ישנם אנשים שחנן אותם הקב"ה ביכולת, שכל מילה שתגיד להם, מיד יאמרו לך את המקור שלה בתורה בר"ת. אני חושב שאין מילה שנאמרו עליה כ"כ הרבה ראשי תיבות, כמו המילה "אלול" - איפה שתחפשו, כל אחד שמתחיל עם המילה "אלול", מיד מוציא מזה ראשי תיבות.

אומר הספר **קדוש ונורא שמו** {מאמר א' - ימי רצון [אלול]} – [שו"ע או"ח סי' תקפ"א ס"א] – "נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכיפורים". וכתב על זה המ"ב {אות א'} "ומה שנהגו מראש חדש, שאז עלה משה בהר סיני לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה: משה עלה להר, שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והוי עת רצון. ואיכא אסמכתא מקרא: "אני לדודי ודודי לי" ראשי תיבות **אלול**, וסופי תיבות עולה ארבעים, כנגד ארבעים יום מראש חדש אלול עד יום הכיפורים, כי באלו ארבעים יום התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה, ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה. ועוד סמך מקרא: "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך" - ר"ת אלול"י. עכ"ל.

הרי כאן בעצם שלשה מקורות להיות הימים הללו ימי רצון. ובולט הדבר, עוד בטרם נעייין בכל אחד מהם בפנ"ע שישנה כאן הדרגה. הטעם הראשון (העבירו שופר במחנה) הוא כולו איתערותא דלתתא. הסמך האחרון (ומל ה' אלקיך את לבבך וגוי) כולו איתערותא דלעילא. והסמך האמצעי (אני לדודי ודודי לי) זה וזה גורם, לבו קרוב אל דודו ודודו קרוב לו. [וישים לב, הטעם הראשון מתייחס בעיקר אל תחילת ה"ארבעים יום", כי את השופר העבירו במחנה בתחילת ה"ארבעים יום". "אני לדודי ודודי לי" סופי תיבות במנין ארבעים מתייחס אל כל ה"ארבעים יום". והבטחת הקב"ה למול את ערלת לבבנו מתייחסת בעיקר ליוה"כ שבו מכפר (מקנה) הקב"ה את טינופת החטאים, וזוהי מילת ערלת הלב; כלומר לסוף ה"ארבעים יום"].

כותב **המגלה עמוקות** {פרשת עקב} – אלול שיהי לישראל א"רון ל"יחוות ו"שברי ל"יחוות. א"מת ל"יעקב ו"יחסד ל"אברהם שני כסאות למשפט אל"יו ו"א"ל דוד. ונאבד זה החודש מן עשו א"יוי ל"ירשע ו"אוי ל"ישכנו ויהיה האדם א"יהוב ל"מטה ו"ינחמד ל"מעלה לעשות תשובה א"ני ל"ידודי ו"ידודי ל"י ולפ"כ ברשעים שסתם קב"ה את לבן מלעשות תשובה כמ"ש כי אני הכבדתי א"ת ל"בו ו"את ל"יב ע"בדיו משג"יא לגוים ויאבדם לא עשה כן לכל גוי אבל בישראל כתיב "ומל י"י אלקיך א"ת ל"בבך ו"את ל"יב זרעך" ובא לציון גוי"א"ל ו"ל"י שבי.

אומר **האר"י הקדוש** – {דברים נא, יג} **וְהָאֱלֹהִים אֵינָהּ לְיָדוֹ וְשִׁמְתִי לָךְ** {ר"ת אלול} **מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה**. כל יהודי יכל לעשות תשובה בחודש אלול ולהינצל מכל פגע ונזק.

כותב **השפתי כהן** {פרשת מטות} – {שמות ל, ג} **לֹא יִחַל דְּבָרָיו כְּכֹל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה**. ס"ת אלול, לומר שבאלול קודם ראש השנה יעשה התרה לנדריו.

מובא בשם ר' **ניסים גאון** {תפילת יום כיפור קטן} – וידוי – אם אדם עושה תשובה - טוב. אבל אם לא - **אוי לו ואוי לנפשו** – ראשי תיבות **אלול** {בשם אחד המגיהים}.

אפשר גם להכניס את אומן לכאן - **אני לאומן ואשתי לחמותי**. ☺

ישנם קהילות, שנוהגות שלא לערוך חתונות ואירוסים במהלך חודש אלול. אמר אחד – **אלול – אין להתחתן ואין להתארס!** ☺

לאחר לקט ראשי התיבות, אני רוצה לעמוד על ר"ת אחד ועליו לבסס את השיעור:

בואו נקפוץ היישר ליום הכיפורים:

אומרת התורה: {פרשת אחרי-מות טז, יד} **וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה בְּאֶצְבְּעוֹ עַל פְּנֵי הַכַּפָּרֶת קִדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפָּרֶת יִזָּה שֵׁבַע פְּעָמִים מִן הַדָּם בְּאֶצְבְּעוֹ**.

אומר רש"י - **והזה באצבעו**. הזאה אחת במשמע: **ולפני הכפרת יזה שבע**. הרי אחת למעלה ושבע למטה.

את אותו הדבר, עושים גם בדם השעיר:

{טו} **וְשָׁחַט אֶת שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֵם וְהֵבִיֵּא אֶת דָּמּוֹ אֶל מִבְּיַת לְפָרְכָת וְעָשָׂה אֶת דָּמּוֹ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל הַכַּפָּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפָּרֶת**.⁷

אומרת הגמרא {מסכת יומא נג, ב} - שנינו במשנה, שלאחר תפילתו הקצרה של הכהן הגדול בבית החיצון, הוא **נטל את הדם** של הפר שלו **ממי שהיה ממרס בוחש בו; נכנס שוב למקום שנכנס** מקודם, כלומר לבית קודש הקדשים, **ועמד שוב במקום שעמד** מקודם בעת הקטרת הקטורת, כלומר בין הבדים, **והזה ממנו מדם הפר אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה** ובהזאה 'אחת למעלה' לא היה מתכוון הכהן שיגעו הדמים בחודו העליון של עובי הכפורת, וכן בהזאות 'שבע למטה' לא היה מתכוון שיגעו הדמים בעובי הכפורת מאמצעו ומטה, שכן הדמים אינם אמורים לגעת בכפורת כלל רק ליפול לארץ לפני הארון, **אלא** שהיה מזה את כל שמונה ההזאות **כמצליף** כמלקה ברצועה, בשורה זו תחת זו. **וכך היה מונה את ההזאות: אחת, אחת ואחת אחת ושתיים, אחת ושש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע, יצא מקדש הקדשים והניחו את המזרק שבו דם הפר הנשאר על כן בסיס הזהב שהיה בהיכל להעמיד בו את המזרק. הביאו לו את השעיר** שעלה עליו הגורל לה'; **שחטו וקבל במזרק את דמו. נכנס למקום שנכנס** מקודם, דהיינו לקודש הקדשים **ועמד במקום שעמד** מקודם, בין הבדים, **והזה ממנו מדם השעיר אחת למעלה ושבע למטה**, כמו שנאמר אודות דם שעיר החטאת "ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר". **וכך היה מונה את ההזאות: אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים וכו'.**

כותב הספר **שבילי פינחס** {מאמרי שנת תשע"ב} – "אחד למטה ושבע למעלה" – ר"ת **אלול**.

אם אלה הם פני הדברים, נוכל לגשת לביאור הדברים – מה פירוש "אחד למטה ושבע למעלה", מהו חודש אלול ומהו יום הכיפורים:

⁷ כמו שבפר מזים אחד למטה ושבע למעלה, כך גם מזים מדם השעיר.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

שמות ה, כג): ומאז פאתי אל פרעה, והרי טבעת אותו לים, לכך אני משבחך באז, הָדָא הוּא דְכַתִּיב: אֶז יִשִּׁיר מִשָּׁה.

ממשיך המדרש ואומר [שם, אות יא] - כל השירות שִנְאָמְרוּ בְעוֹלָם לְשׁוֹן נְקֻבוֹת, לומר מִה הַנְּקֻבָה הַזֹּאת מִתְעַבְרַת וְיוֹלְדַת וְחוֹזֶרֶת וְיוֹלְדַת, כִּד הֵן הַצְרוֹת בָּאוֹת עֲלֵיהֶן, וְהֵיוּ אוֹמְרִים שִׁירוֹת בְּלִשׁוֹן נְקֻבוֹת, לְכִד עֲמָדוֹ בְּכָל וּמְדֵי וַיּוֹן וְאָדוֹם, וְשַׁעֲבָדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לְעֵתִיד לְבוֹא, אֵין עוֹד צְרוֹת בּוֹ, שִנְאָמְרוּ (ישעיה סה, טז): כִּי נִשְׁכַּחוּ הַצְרוֹת הַרְאֵשׁוֹנוֹת, וְכַתִּיב (ישעיה לה, י): שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיגוּ וּגוֹ, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אוֹמְרִים שִׁיר לְשׁוֹן זָכָר, שִנְאָמְרוּ (תהלים צח, א): שִׁירוֹ לְה' שִׁיר חֲדָשׁ לַעֲתִיד לְבוֹא כְּשִׁיגֵעַ מִשִּׁיחַ צַדִּיקוֹ.

שאלת השאלה - למה מתכוונים חז"ל, כשאומרים 'שירה' ?

כשחז"ל מדברים על 'שירה', כוונתם היא לסגירת מעגל - יש הבדל בין שירה פשוטה שאדם שר, לבין שירה בלשון התורה - 'אז ישיר'.

שאלת השאלה - מדוע סגירת מעגל נקראת בשם 'שירה' ?

אומרת התורה {פרשת חיי שרה כד, כב} וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּלוּ הַגְּמִלִים לַשָּׁתוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ נֶזֶם זָהָב בְּקַע מִשְׁקָלוֹ וַיִּשְׁנֵי צְמִידִים עַל יָדָיָהּ עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם.

כותב התרגום - ותרין שירין על ידהא.

אם ככה, הצמיד הוא עגול וכאשר ניסגר מעגל, קוראים לזה חז"ל בלשון 'שיר'.

אומרים חז"ל {מכילתא פרי בשלח} - אמרו רבותינו: תשע שירות נאמרו, ועשירית לעתיד לבא. הראשונה במצרים, שנאמר {ישעיה ל, כט} הַשִּׁיר יִהְיֶה לְכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדָשׁ חָג וְשִׁמְחַת לֵבָב כַּהוֹלֵךְ בְּחִלְלֵי לְבוֹא בְּהַר ה' אֶל צוֹר וְיִשְׂרָאֵל. השנייה על הים, שנאמר {שמות טו, א} אֶז יִשִּׁיר מִשָּׁה. השלישית על הבהר, שנאמר {במדבר כא, יז} אֶז יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַלִּי בְּאֵר עֵינֵי לֵה. הרביעית אמרה משה, שנאמר {דברים לא, כד} וַיְהִי כְּכֹלֹת מִשָּׁה לְכַתֵּב אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד תָּמִים. החמישית {יהושע י, יא} אֶז יִדְבֵר יְהוֹשֻׁעַ וּגְוִי. השישית {שופטים ה, א} וַתִּשֶׁר דְּבֹרָה. השביעית {שמואל ב' כב, א} וַיִּדְבֹר דָּוִד לְה' אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת. השמינית {תהלים ל, א} מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד. וכי דוד חנכו ? והלא שלמה חנכו, אלא מתוך שנתן נפשו עליו נקרא שמו. כיוצא בו ותתצב אחותו {שמות ב,} והלא אחות שניהם היתה, אלא מתוך שנתנה נפשה עליו, נקראת על שמו. כיוצא בו שמעון ולוי אחי דינה {בראשית לד} והלא אחות כל השבטים היתה, אלא מתוך שנתנו נפשם עליה, נקראו על שמה. כיוצא בו כזבי בת נשיא מדין אחותם {במדבר כה,} וכי אחותם היתה, אלא מתוך שנתנה נפשה על אומתה נקראת על שמה. התשיעית של שלמה, שנאמר {ש"ה א} שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה. העשירית לעתיד לְבוֹא, שנאמר {תהלים צח, א} מִזְמוֹר שִׁירוֹ לְה' שִׁיר חֲדָשׁ.

אומר לנו המהר"ל - לשיר זו לא חכמה. בכל זמן ועת אדם יכל לפצוח בשירה כשירצה - לא לזה התכוונו חז"ל. אלא בשירה צריך להיות פתרון, לכל הקושיות שלשם שר האדם.

מתי יכל האדם לשיר ? כשהיתה לו צרה, וברוך ה' הוא נחלץ ממנה - למה באה לו הצרה ? הוא לא יודע. אבל כשיתברר לו מדוע היתה לו הצרה, וכשיתברר לו שהכל היה לטובתו, אז השירה תהיה סגירת מעגל עבורו ויפתרו לו כל הקושיות - "למה התעכב לי השידוך ? למה הפרנסה קשה ? למה ...

כותב הזוהר הקדוש {שמות ע' נד, ע"א} - רבי אבא פתח ואמר, אֶסְתַּכְלֵנָא בְּכָל תּוֹשְׁבָחוֹן דְּשַׁבְּחוּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכוּלָם פְּתָחוּ בְּאֶז הַסְתַּכְלֵתִי בְּכָל הַתּוֹשְׁבָחוֹת שֶׁשַּׁבְּחוּ אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם פְּתָחוּ בְּאֶז. (מלכים א ח) אֶז אָמַר שְׁלֹמֹה. (יהושע י) אֶז יִדְבֵר יְהוֹשֻׁעַ, (במדבר כא) אֶז יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל. מאי טעמא מה הטעם ? אֶלָּא הֵכִי תָאנָא אֶלָּא כִּד שְׁנִינֵי, כִּל נִסִּין וְכִל גְּבוּרוֹן דְּאִתְעֵבִידוּ לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל כִּל הַנְּסִים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְיִשְׂרָאֵל, כִּד אִתְנְהִיר נְהִירוֹ דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא בְּעֵטְרוֹי כְּשֶׁהֲאִיר אֹר הַעֵתִיקָא הַקְּדוֹשׁ בְּעֵטְרוֹתָיו, גְּלִיפִין רְשִׁימִין בְּאֶז חֲקוּקִים רְשׁוּמִים בְּאֶז, בֵּא, וֵא, בֵּד, אֲנָקִיב בְּחִשׁוּכִי, וְנְהִיר לְכָל עֵיבֵר נִקְבַּב בְּחִשְׁבָּה וְהֲאִיר לְכָל עֵבֶר. וכד אִתְחַבֵּר נְהִירוֹ דְּאֶלִיף וּמִטִּי לְזִינִין, מֵאֵן לְזִינִין, דָּא (ישעיה לה) חֲרִב לִינִי מִלְּאָה דָם וְכִשְׁהַתְחַבֵּר הָאֹר שֶׁל אֶלִיף וְהֲגִיעַ לְזִינִין, מִי זֶז לְזִינִין? זֶז (ישעיה לד) חֲרִב לְה' מִלְּאָה דָם. כְּדִין עֵבִיד נִסִּין וְגְבוּרָאן, בְּגִין דְּאִתְחַבֵּר א' עֵם ז' אֶז עֲשָׂה נְסִים וְגְבוּרוֹת, מִשׁוּם שֶׁהַתְחַבֵּרָה א' בֵּז. וְדָא הוּא שִׁירָתָא. שִׁירָתָא הִיא דְּכָל סֵטְרִין שֶׁל כִּל הַצְּדִיקִים, וְדָא הוּא אֶז יִשִּׁיר.

אומר המדרש {ילקוט שמעוני, בשלח, רמז רמ"א} - אמר רבי עקיבא: בשעה שאמרו ישראל אז ישיר, לבש הקב"ה חלוק של תפארת שהיו חקוקין עליו כל אז שבתורה {ירמיה לא יב} אז תשמח בתולה, {ישעיה לה ו} אז ידלג כאיל פסח, {שם ה} אז תפקחנה עיני עורים, {יהושע י ב} אז ידבר יהושע, {ישעיה ס ה} אז תראי ונהרת, {דברים כו יז} את ה' האמרת היום וה' האמריך היום, וכיון שחטאו חזר וקרעו, שנאמר {איכה ב יז} בצע אמרת, ועתיד הקב"ה להחזירו, שנאמר {תהלים קכו ב} אז ימלא שחוק פינן.

שאלת השאלה - מה פירוש דברי המדרש, שלקב"ה ישנו חלוק של תפארת שחקוקין עליו כל 'אז' שבתורה?

להבדיל בין הקודש לחול, כשבן אדם עובד בעבודה מסוימת, הוא לובש את מדי החברה המייצגים את מהות העבודה - להבדיל, כאשר הקב"ה לובש חלוק ועליו 'כל אז שבתורה' - פירוש הדבר, שמהותו ית' קשורה לענין של 'אז'.

כדי להסביר את הדברים, עד כמה שניתן, ניגש לביאורו של המהר"ל:

אומר המהר"ל {גבורות ה' פמ"ז} - כתיבת המילה 'אז' מורה אחדות מפני שהאל"ף הוא אחד רוכב על שבעה, כי השבעה ריבוי החלקים בכל מקום, וכאשר רוצה להזכיר הריבוי, מזכיר אותו במספר שבעה, כמו {דברים כח, ז} בְּדִרְךָ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים יָנוֹסוּ לְפָנֶיךָ. כלומר, כאשר משתמשים במספר 'שבע' כסמל, מתכוונים לריבוי חלקים, ואף יותר מדבר שלם, מפני שהמספר 'שש' מסמל דבר שלם, כי ו' קצוות שהם ארבע רוחות ומעלה ומטה - מוקף מכל עבר, הם דבר שלם, נמצא שה'שבע' הוא יותר מהשלם, א"כ הוא מראה על הריבוי. "וכאשר רוצה לומר כי הוא יתברך אחד מושל על החלקים כולם", דהיינו, מה שנראה במבט שטחי כל המאורעות וכל הנבראים כחלקים רבים ונפרדים שאין קשר ביניהם, בעצם יש להם מכה משותף המאחד אותם, כי הם כולם אמצעים המשרתים בסופו של דבר למטרה אחת והיא כבוד שמים, א"כ המאחד אותם והמושל בהם הוא הקב"ה - האחד, לכן כאשר רוצים לומר זאת במילה אחת "מזכיר מספר 'אז' שהוא יתברך אחד רוכב על שבעה, וכך אמרו במדרש: מהו 'אז' ? אחד רוכב על שבעה". [שפתי חיים, מועדים ח"ב].

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה כג, אות ג} - כִּד אָמַר מִשָּׁה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יוֹדַע אֲנִי שֶׁחֲטָאתִי לְפָנֶיךָ בְּאֶז, שִנְאָמְרוּ

בשעה שעם ישראל עברו את ים סוף, וראו את ההנהגה של 'אחד רוכב על שבע' – מה אמרו עם ישראל לקב"ה ???

{ שמות טו, ב } "זֶה אֱלֹהֵי וְאֶנְהוּ".

אומר התרגום – "וְאֶנְהוּ לֵה מִקְדָּשָׁא".

נשאלת השאלה – מה פתאום נזכרו לבנות בית מקדש, באמצע קריעת ים סוף !!

אלא, אותו 'אחד רוכב על שבע' שהיה בקריעת ים סוף, הוא אותו 'אחד רוכב על שבע' שנמצא בבית המקדש!

עד כאן, לגבי הענין של 'אחד רוכב על שבע'.

אומרת הגמרא [מסכת סוכה נב, א] – **דרש ר' עזרא ואיתימא ר' יהושע בן לוי שבעה שמות יש לו ליצה"ר הקב"ה קראו רע שנאמר {בראשית ח-כא} כי יצר לב האדם רע מנעוריו משה קראו ערל שנאמר {דברים י-טז} ומלתם את ערלת לבבכם דוד קראו טמא שנאמר {תהילים נא-יב} לב טהור ברא לי אלהים מכלל דאיכא טמא שלמה קראו שונא שנאמר {משלי כה-כא} אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך ישעיה קראו מכשול שנאמר {ישעיה נז-יד} סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי יחזקאל קראו אבן שנאמר {יחזקאל לו-כו} והסרת את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ויאל קראו צפוני שנאמר {יואל ב-כ} ואת הצפוני ארחיק מעליכם.**

כותב **השבט סופר** [נכד החתם סופר] {פרשת ניצבים} – **כי המצוה הזאת וגו' בפיך ובלבבך לעשותו** [ל, יד]. כבר כתבו המפרשים {רמב"ן כאן} שזה קאי על מצות תשובה, וידוי שהוא בפיך, ובלבבך היינו חרטה ועזיבת החטא, ולעשותו היינו להסכים בלבו להיות עושה טוב. ובמדרש תהלים {ילקוט רמז תשי"ת} אשרי נשוי פשע כסוי חטאה {תהלים לב, א}, את מוצא ביום הכיפורים בא שטן לקטרג על ישראל והוא פורט עונותיהם, והקב"ה פורט זכיותיהן. מה עושה, נוטל קנה של מאזנים והם שוות, והשטן הולך להביא עוד עונות וליתן בכף העונות להכריעה, מה עושה הקב"ה, נוטל את העונות מתוך הכף ומטמינם תחת פורפירא דיליה, והשטן בא ואינו מוצא עון, שנאמר {ירמיה נ, כ} יבוקש את עון ישראל ואיננו, ואומר השטן: ריבון העולמים נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה {תהלים פה, ג}, לכך דוד משבחם לישראל, שנאמר "אשרי נשוי פשע וגו'". ודברי המדרש תמוהים מאוד להבינם כפשטות הדברים, וגם מה זאת שלא מביא השטן מיד את כל העונות, ומאיכן ימצא עונות שלא הביאם מכבר.

וני"ל שבאמת עיקר ההתנצלות שיש לנו הוא דאמרינן {ברכות יז, א}: רצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה, כי היצר שוכן בנו תמיד, ובכל יום מתגבר ומתחדש, וצופה רשע לצדיק ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו {סוכה נב, ב}. ורמזו נפלא יש בתורת העולה להרמ"א ז"ל, כי הכהן גדול אשר בא לכפר, רמז גדול רמז במה שהזה אחת למעלה ושבע למטה, להורות שרק כח אחד ליצר הטוב, היינו נשמת האדם אשר מושכת את לבו לאביו שבשמים, ואין ליצר הטוב כח אחר בלעדו, אבל ליצר הרע יש כנגד זה שבעה כוחות למשוך ולהוריד את האדם למטה לארץ. כאשר אמרו בש"ס {סוכה נב, א}: שבעה שמות יש לו ליצר הרע הקב"ה קראו רע, משה ערל וכו', וכל שם מורה על כח אחר שיש ליצר הרע להחטיא את האדם. על כן כשבא כהן גדול לקודש לכפר וללמד זכות על ישראל, שהשאר שבעיסה

ולמה...! – כאשר כל הפאזל יסתדר להיות יחידה אחת, רק אז יהיה אפשר לשיר! – זה נקרא 'אחד רוכב על שבע'.

בשעה שהקב"ה שולח את משה רבינו לגאול את ישראל, היה משה בטוח שהוא יגיע לפרעה, יאמר לו את תאריך היציאה ויצאו בלי שום בעיות. אבל הדברים היו בדיוק להיפך, שנאמר {שמות ה, כג} **וּמֵאֵז בְּאֵתִי אֶל פְּרַעֲה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הָרַע לְעַם הַזֶּה וְהֵצֵל לֹא הֵצֵלְתָּ אֶת עַמְּךָ.**

אמר לו הקב"ה: "חכה, אתה עדיין לא רואה את כל התמונה". וכשהגיעו ל- {שמות טו, א} **אֶזְרִי מַנְּשָׁה** – כשראו שקושי השיעבוד השלים ויצאו ממצרים לפני הזמן – כשכל הפאזל הושלם והתבארו להם כל הקושיים – 'אז' יכלו לומר שירה – זה מה שנקרא 'אחד רוכב על שבע'!

עד כאן דברי המהר"ל.

אם אלה הדברים, נוכל לגשת לביאורו של הספר **מעין המועד** {יום הכיפורים, עיצומו של יום}:

ביום הכיפורים, מְזַה הכהן הגדול מדם הפר ומדם השעיר "אחד למעלה ושבע למטה".

נשאלת השאלה – מה הוא בא לומר בזה ?

אומר הכהן הגדול: "ריבוננו של עולם, אנו יודעים שאתה – היחיד למעלה – רוכב על כל 'שבעת הפריטים' שיש לך בבריאה למטה".

כותב הספר מעין המועד – **ובדגל מחנה אפרים** הביא דברי המשנה⁸, שהאייל כשהוא חי – קולו אחד, וכשהוא מת – קולו שבעה: שתי קרניו לחצוצרות, שתי שוקיו שני חלילים, עורו לתוף, בני מעיו לנבל, גידיו לכינורות. מה ביקשה המשנה להשמיענו בכך ?

אלא שהאדם עצמו "כשהוא חי" – הצדיקים הקרויים חיים – קולו אחד, רואה הוא בכל דבר את האחד, עבודת ה'. "וכשהוא מת" – הרשעים הקרויים מתים – קולו שבעה, נוטה הוא לראות את הטבע והחיצוניות המסומלים במספר שבעה⁹.

עד כאן דבריו הנפלאים של הספר **מעין המועד**.

אם אלה הם פני הדברים, נוכל להבין דבר נפלא:

אומר דוד המלך: {תהלים עג, ג} **כִּי קָנַתִּי בְּהוֹלְלִים שְׁלוֹם וְרָשָׁעִים אָרָאָה: {ד} כִּי אֵין חַרְצָבוֹת לְמוֹתָם וּבְרִיא אֹלָם: {ה} בְּעִמְל אָנוֹשׁ אֵינָמוּ וְעַם אָדָם לֹא יִנְגְעוּ ...** – "אף פעם לא הבנתי איך הרשעים תמיד מצליחים" – {יז} **עַד אָבוֹא אֶל מִקְדָּשִׁי אֶל אֲבִינָה לְאַחֲרִיתָם** – "אבל כאשר יבנה בית המקדש, כל יהודי יקבל תשובה לכל שאלותיו !!!"

נשאלת השאלה – מדוע דוקא כשיבנה בית המקדש ?

כי בבית המקדש תהיה השראת השכינה, בדרגה של 'אחד רוכב על שבע'!

עפ"י הדברים הללו, נוכל להבין דבר נפלא:

⁸ קנים פ"ג מ"ו.

⁹ ששואל בכל עת "למה ולמה ולמה"

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

את אותם המילים ממש, תוכלו למצוא בדברי החיד"א בספרו **נחל קדומים**, בשם המהרח"ו, רק הוא מוסיף קטע נוסף:

כותב החיד"א {נחל קדומים, פרשת שופטים} - שפטים ושוטרים תתן לך וגו'. פירש רבינו מהרח"ו ז"ל דיש לאדם כמה שערים: שער הראות, שער השמע, שער הריח, שער הדבור, שער המשוש. וצריך שיעשה אדם בעצמו דין על כל עניניו ויפקח עיניו, וז"ש "שופטים ושוטרים תתן לך" לשון יחיד, ולכל אדם מישראל דבר, וזהו "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", שכל אדם יגדור גדר בכל שעריו כגון שלא יביט בעריות ולא ישמע דברים האסורים ולא יריח ריח ערוה וע"ז ולא ידבר דיבור אסור ולא ילך לעבירה ולא יגע לערוה, ולזה אמר לשון יחיד "תתן לך בכל שעריך". ואז נאמר עליו "פתחו שערים" מדה כנגד מדה, ויזכה שיפתחו לו שערים של י"ש עולמות. ומכאן לרקיע כמה מקטרגים וכמה מלאכי חבלה. וה' רקיעים כמה שערים לכל רקיע, וכמה שומרין וכשהעלה הנשמה אם זכאה פותחין, ואם לאו דוחין אותה ונועלים השערים בפניה, ומי שישכיל יתקן בחייו ויפתחו לו שערים עליונים. עד כאן דברי מהרח"ו ז"ל.

כותב ר' משה פינשטיין בספרו {דרש משה, פרשת שופטים} - תתן לך. לכאורה 'לך' מיותר, ובאזה"ח עמד בזה. ונראה שבא להורות שהאדם צריך להיות שופט על עצמו לראות אם מעשיו מתקנים, וגם שוטר לעצמו לראות שיקיים מה ששפט איך לעשות, ולקנוס עצמו במה שרואה אופן שיקיים, ולפעמים צריך ליטע כהא דנשבעין לקיים את המצות [נדריס ה, א]. ונצטווה שלא להטות המשפט, שלא יכיר פנים, לומר שכיון שהוא ת"ח ובעל מעשים טובים, ודאי טוב עושה במה שעושה, אלא יעיין במעשיו כאילו הוא איש פשוט. וכן שלא ליקח שחד של איזה הנאה, שבשביל זה יאמר על מה שעושה שהוא טוב, אלא צדק צדק הלך אחר ב"ד יפה שיעשה לו רב כעצת הז"ל [סנהדרין לב, ב]. וכדמצינו במלך שמאחר שהוא מלך, יכול לדון היתר להתגאות, וגם להקל בכמה דברים, שלכן נצטוו באיסור גאווה ביחוד, ולא לסור מן המצוה, כ"כ נצטוו בכאן ת"ח שג"כ יש לו מקום להתגאות ולפעמים להקל, שלכן נצטוו ביחוד.

אם אלה הדברים בס"ד, בואו נעבור לדברי הספר **שבילי פינחס**, לפני שנחזור בחזרה לענין התפילין:

כותב ספר יצירה {פרק ד, משנה ז'} - שבע כפולות בג"ד כפר"ת חקקן חצבן וצרפן. וצר בהם כוכבים בעולם, ימים בשנה ושערים בנפש. וחקק מהם ז' רקיעים וז' ארצות וז' שבתות. לפיכך חבב השם ב"ה השביעיות תחת כל השמים... ואלו הכוכבים: שצ"ס חנכ"ל, ואלו הימים בשנה: ז' ימי בראשית אי' בי' ג' ד' ה' ו' ז' - זהו השבת, ואלו הז' שערים שבנפש: בי' עיניים, בי' נחירים, בי' אזנים והפה. ומהן שבעה נחקקו ז' רקיעים, ז' ארצות וז' שעות, וז' פעמים לפיכך חבב השביעי לכל חפץ תחת השמים.

אומר הספר שבילי פינחס דבר נפלא - השבת היא השביעית מבין ימות השבוע. הפה הוא השער השביעי מבין שבעת

מעכב וגורם לחטוא, הוא מזה אחת למעלה ושבע למטה, והוא רמז נפלא, ודבר גדול גילה לנו הרמ"א ז"ל בזה.

כותב הספר תורת העולה {לרמ"א חלק ב', פ"כו} - כבר נודע הזאות יום כפורים שהוא אחת למעלה ושבעה למטה, כמו שיתבאר בהלכות יום כפורים {ח"ג פני"ח} אם ירצה השם יתעלה והטעם שהיו רומזים על ענין יצר הרע המחטיא האדם והוא נקרא בשבעה שמות ולכן היה זורק שבעה הזאות למטה ואחד מלמעלה שהוא נגד יצר טוב והיה מונה עם כל הזאות שלמטה שלמעלה כמו שאמרו {יומא נ"ב ע"ב} וכך היה מונה כו', להורות כי מן הראוי לשתף יצר הרע עם יצר הטוב ואז שניהם כאחד טובים, והיה זורק כמו שנאמר {יחזקאל ל"ו כ"ה} וזרקתי עליכם מים טהורים כמו שיתבאר כל זה אם ירצה השם יתעלה בסדר יום כפורים {ח"ג פני"ט}, ולכן היה זורק אלו הזאות על בין הבדים והפרוכת... ולזה היה זורק בדמים אלו על הפרוכת, שבעה למטה ואחת למעלה, להורות כי אף שהוא שבעה למטה היה אחת למעלה, וגובר על הענין של מטה אם רצה.¹⁰

אם אלה הדברים בס"ד, נוכל להתחבר לפרשת השבוע:

פרשת שופטים, לעולם תצא בתחילת חודש אלול.

כותב הבני יששכר {מאמרי חודש אלול, פרק א', אות י'} - בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו' {דברים טז יח}, שזהו התחלת התשובה ועיקרה אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא ית"ש להשתמש עמהם, כגון עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח, ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה ליי"י, יקבל על עצמו עונש - הן בממון לצדקה, והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא {וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל {ראשית חכמה, שער העונה פ"ג}}, וזהו עיקר גדול לתשובה, הארכתי בספרי **אגרא דכלה** {פ' שופטים ע"מ שפ"ה}¹¹.

¹⁰ ישנם שבעה סוגי יצר הרע. אבל הם לא מגיעים בבת אחת כולם, אלא בכל פעם מגיע יצר הרע אחד - ואם רק אחד בא, לעולם יהיה אחד [שהוא יצר הטוב] מול אחד [יצר הרע]. לכן הנוסח שאומר הכהן גדול ביום הכיפורים הוא: "**אחת** [היצר הטוב] **ואחת** [היצר הרע שנקרא ירע] **אחת** [היצר הטוב] **ושתיים** [היצר הרע שנקרא יערל] **אחת** [היצר הטוב] **ושלש** [היצר הרע שנקרא יטמא] **אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע**".

¹¹ **כותב האגרא דכלה** - שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וכו'. נ"ל לפרש ז' שערים שפתחם הבורא ית' בראש האדם שמהם יוצא ההבל ועשויים להכנס ולהוציא כדמיון השער, דהיינו בי' עינים, בי' אזנים, בי' נקבי החוטם, והפה, שמהם יוצאים ההבלים (ולדעתי, זה סוד ז' הבלים המוזכרים בקהלת [א, ב]: "**הַיֵּבֶל הַבְּלִים אֲמֹר קִהְלֵת הַיֵּבֶל הַבְּלִים הַכֹּל הַיֵּבֶל**" ... והבן מה שנאמר במשיח {ישעיה יא, ג} **לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח והריחו ביראת ה' וברוח שפתיו וכו'.** הנה תראה נחשבים בו כל הז' הבלים, והם עיקר החושים המשמשים לאדם וצריך לשעבד כולם להבורא ית' לבל יביט ולא יטה אוזן ולא יריח ולא ידבר ולא יאכל וישתה, רק מה שנוגע לכבוד הבורא ית"ש, וצריך להמשיל השכל השורה במוח על כל השערים הנ"ל, דהיינו לשפוט בצדק איזה דבר יביט וישמע ויריח וידבר ויאכל ומאיהו מהן ימנע, והנה השכל השופט שהוא במוח, שם הנשמה הנשפעת מאור אין סוף ית' (הבן הדברים האלו בטועמך מעץ

לא ראוהו שְׁהֵלַךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלֹא תוֹרָה אוּ בְּלֹא צִיצִית אוּ בְּלֹא תַפְלִין.

אומרת הגמרא {מסכת ברכות ל, ב} - **אביי הוה יתיב קמיה ישב לפני דרבה. חזייה דהוה קא בדח טובא** ראה את רבה שהוא מחויך מאוד. **אמר** איך אתה מחויך כ"כ, הרי כתוב: **וגילו ברעדה כתיב. א"ל אביי: אנא תפילין מנחנא** יש לי תפילין על הראש, ולמרות שאני מחויך, יש לי שליטה על שבעת השערים שלי!

אומר רש"י - תפילין מנחנא. והם עדות שממשלת קוני ומשרתו על.

אומר **התפארת שמואל - אנא תפילין מנחנא.** פי' חולה היה ואח"כ נתרפא והיה זמן רב שלא הניח תפילין. ועתה הניח והיה שמח.

אומר **המאירי -** אדם הלוּבש תפילין אינו חושש שימשך לדברים מגונים, כי קדושת התפילין גורמת ליראת שמים.

הבאנו בתחילת השיעור, את דברי **המטה אפרים**, שנוהגים חסידים ואנשי מעשה לבדוק את התפילין שלהם בחודש אלול.

אני חושב שיש עומק נוסף, בדבריו של **המטה אפרים**. אסביר למה אני מתכוון:

אומרת הגמרא {מסכת מנחות מג, ב} - **ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית בבגדיהן ומזוזה לפתחיהן ועליהן אמר דוד (תהילים קיט-קסד) שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך** יש ארבע כפופות בציצית, שני תפילין, אחד מזוזה, ביחד זה שבע. זה פירוש הדבר שבע ביום הללתיך... **רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנאמר (קהלת ד-יב) והחוט המשולש לא במהרה ינתק.**

נשאלת השאלה - כולנו מניחים תפילין, לכולם יש מזוזות ולכולם יש ציצית ובכל זאת חוטאים, איך יכל להיות?

אומר **הגר"א** {מובא בפנינים משולחן הגר"א} - לא נאמר כל שיש לו תפילין על ראשו ותפילין על זרועו וכו' אלא נאמר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו.

אם פרשיות התפילין יהיו לנו בראשו ובידנו - אז מובטח לנו שלא נחטא!

כותב **הרמ"א** {או"ח סי' א, א} - **"שְׁוִיתִי ה' לְגִדִי תְמִיד הוּא כָּל־גְּדוֹל בְּתוֹרָה..."** - אין מעלה גדולה מזו!

רבותי, נשאל את עצמנו - כמה פעמים ביום אנו חושבים על הבורא ית? כמה פעמים אנו שמים אותו לנגד עינינו?

אומרים לנו חז"ל - אתה יודע מתי לא תחטא!! כשהתפילין יהיו לך בתוך הראש ובתוך היד - כך שום איבר לא יפעל כנגד רצון ה' ית!

אם אלה הם פני הדברים, נוכל להבין את מעלת התפילין לקראת חודש אלול:

לאומות העולם, אומר **הבני יששכר**, ישנה שאלה: "מדוע הקב"ה מוחל לעם ישראל?"

כותב **הבני יששכר** {מאמרי חודש אלול, ה - ו} - אז תשמח בתולה במחול וכו' {ירמיה לא, יב}, שמעתי מאת שאר בשרי

השערים באדם. לכן יש ענין, שהפה [שהוא השביעי בשערי האדם] ישמע תשבחות לשבת [שהוא השביעי מבין ימות השבוע] ולכן אנו אומרים: **"וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבַּח וְאוֹמֵר מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי"**. ולכן בשבת אנו מרבים בזמירות ובפסוקי דזמרה, כי השביעי [שבשערי האדם - הפה] משבח לשביעי [שבמות השבוע - השבת].

ועוד, במוצ"ש אנו מבקשים מהקב"ה: **"ריבונו של עולם, היתן לנו עד עכשיו נשמה יתירה, לא רק נשמה אחת - תן לנו את הכוח של הנשמה היתירה, שנצליח לגבור בשבוע הקרוב על שבעת השערים!"**

ולכן מה אנחנו עושים בהבדלה? משתמשים בכל שבעת השערים: מתחילים באזנים - שמיעת ההבדלה. עוברים לפה - בשתיית הגפן. מכאן עוברים לאף - 'מיני בשמים'. ומסיימים בעינים - ראיית הנר.

אם ככה, משתמשים בכל שבעת השערים, מתוך בקשה לקב"ה שיתן לנו את הכח לגדור, באמצעות השופט שהוא הנשמה, את כל שבעת השערים במהלך השבוע.

עד כאן דבריו הנפלאים של הספר **שבילי פינחס** {מאמרי שנת תשע"ב}.

אם אלה הדברים בס"ד, הגענו בחזרה אל התפילין:

אומר **השפת אמת** {פרשת שופטים} - **שופטים ושוטרים תתן לך** {דברים טז, יח}. **שופטים** אלו תפילין של ראש, ו**שוטרים** אלו תפילין של יד. כי תפילין של ראש משפיעים על הנשמה שבמוחו, שיהיה לו השכל הישר לדעת מה לעשות ומה לא, ויהיה לו השכל הישר להתבונן בכל דבר בישרות. תפילין של יד, הוא השוטר הכופת את העם במקל ורצועה.

בני עדות אשכנז, נוהגים לומר נוסח 'יהי רצון' לפני הנחת התפילין: **"...שְׁהַנְשָׁמָה שְׁבַמְחֵי עִם שְׁאָר חוֹשֵׁי וְכַחוֹתֵי כָּל־יְהוּי מְשַׁעְבָּדִים לְעַבְדוֹתָו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ..."**

הנשמה נמצאת במח, והתפילין של ראש יושב עליו - הוא השופט, שאמור לתת הוראות לכל שבעת שערי האדם.

אומר **הספר אור הצבי** - לכן בתפילין של ראש, ישנם שתי שיינים - אחת עם ג' ראשים ואחת עם ד' ראשים - לומר לך, שתפקיד התפילין על הראש, לפקח על שבעת השערים. ובתפילין של יד אנו כורכים שבע כריכות, לומר לך שתפקידם לפקח על הוראות השופט, שאכן יבוצעו בכל שבעת השערים. ואם האדם לא מבצע את ההוראות, יש כח בידי השוטר לקחת ולהכות את אותם איברים {כדברי האגרא דכלה - בתענית, בקנסות וכד'}

לכן אומר לנו **הבני יששכר** - פרשת שופטים היא הפותחת את חודש אלול, לומר לך: **"אתה רוצה לדעת איך מתחיל בעל תשובה? דבר ראשון, תדע לשלוט על שבעת השערים שבגופך!"**

אם אלה הדברים בס"ד, נוכל לסגור כעת את כל הקצוות:

כותב **הרמב"ם** {הלכות תפילין פ"ד, כה} - **קְדַשְׁתָּ תַפְלִין קְדַשְׁתָּן גְּדוּלָה הִיא. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַתַּפְלִין בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם וְעַל זְרוּעוֹ הוּא עָנּוּ וִירָא שְׁמַיִם וְאִינוּ נִמְשָׁךְ בְּשָׁחוֹק וּבְשִׂיחָה בְּטֵלָה וְאִינוּ מְהַרְהֵר מַחְשָׁבוֹת רְעוֹת אֶלָּא מִפְּנֵה לְבוֹ בְּדַבְרֵי הָאֱמֶת וְהַצְדִּיק. לְפִיכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל לְהִיטֵן עָלָיו [פ] כָּל הַיּוֹם שֶׁמִּצְוָתוֹן כָּךְ הִיא. אֲמָרוּ עָלָיו עַל רַב תְּלַמִּידוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל יָמָיו**

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אלקים על גוים {תהלים מז, ט} ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והנה בתפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו {ברכות ו}: כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו {דברים ד, ז} {אליו דייקא, קרובים ממש בקרבות עמוסים מני בטן} כי"י אלקינו בכל קראינו אליו {ומתרגמינן לקבלא צלותיה בעידן עקתיה, היינו הך, דמפני שכביכול השי"י קרוב לנו ובנים אנחנו והשי"י לנו אב, והנה הוא הקרבות בעצם ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, על כן מקבל תפילתנו ותשובתנו משא"כ אומות העולם} ואם כן הכל הוא במשפט אמת והכל בדין.

וזהו שאמר הנביא בנחמה לעתיד אז יאמרו בגוים הגדיל י"י לעשות עם אלה {תהלים קכו, ב} שלא כדן, דכיון דתשובה ותפלה לא מהני לנו למה מהני להו וכי משא פנים יש בדבר, אז חשף י"י את זרוע קדשו לעיני כל הגוים {ישעיה נב י}, אשר בזרוע הוא תפילין דמארי עלמא {כמו שדרשו רז"ל בפסוק נשבע י"י בימינו ובזרוע עוזו {ברכות ו}} והנה יראו בתפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כנ"ל, אזי וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו, אלקים הוא דין ומשפט, היינו יראו שהכל הוא בדין אמת עפ"י משפטי התורה עי"ש. ואם כן לפי"ז הנה יד שמאל נברא ג"כ ביחד כאחד עם חדש אלול, כיון שהוא הזמן אשר מיוחד לתשובה, ותשובה מהני לנו מפני שאנחנו קרובים אליו כביכול בעצם עמוסים מני בטן והוא כביכול לנו אב, וזהו הדבר המבואר בתפילין דמארי עלמא בשמאל, והנה אנחנו על ידי מצות התפילין אנחנו מעוררים תפילין דמארי עלמא, וחשף י"י את זרוע קדשו ומתקבלת תשובתנו ותפילתנו.

ומעתה בין תבין את אשר לפניך, אלו"ל בגימ' בינ"ה הוא עולם התשובה, ומה שהמליך היוצר כל מבראשית את י"י במעשה מישך שייד לתשובה דנעשה הבעל תשובה בריה חדשה כמש"ל, והנה צר בתולה בעולם ואלול בשנה ויד שמאל בנפש זכר ונקבה, הכל הולך אל מקום אחד סובב הולך על קוטב התשובה ואתה תבין.

עד כאן דבריו הנפלאים של **הבני יששכר**.

יוצא לפי דבריו, שכל הישועה שלנו לזכות בדין, הוא בזכות התפילין.

אם בזכות התפילין נצא זכאים בדין, אולי זו הכוונה בדברי המה אפרים "נהגו אנשי מעשה לבדוק את התפילין והמזוזות" – לא רק פיזית לבדוק – אלא, כל אחד צריך לבדוק את התפילין האם הם בראשו או על ראשו – תפילין שעל הראש לא מסוגל לשום דבר!

הרב החסיד הקדוש **מוה"ר אלעזר** זצ"ל מ"יכ בליזענסק. אז תשמח בתולה {היינו רמז לחדש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח} במחול {כשימחול השי"י עונותיהם של ישראל} עכ"ד. והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי"ז בחורים וזקנים יחדיו, זקנים היינו אותן שהיו צדיקים מעיקרא, בחורים היינו הבעלי תשובות דהו כבריה חדשה כאילו נולדו מחדש, כולם יהיו יחדיו, שגם הבעלי תשובה יהיה מדריגתן כמדריגת הצדיקים שלא טעמו טעם חטא {ולפעמים תגדל מעלתן כמשארז"ל}.

בספר יצירה {פ"ה ח'} המליך אות י"י במעשה וקשר לו כתר וצרפן זה בזה וצר בהם בתולה בעולם ואלול בשנה ויד שמאל בנפש זכר ונקבה, הנה המליך אות י"י במעשה וצר בו אלול הוא הזמן המיוחד לתשובה, והנה אמרו במדרש: ושמתם מצותי ועשיתם אותם {ויקרא כב, לא} {נראה דהוקשה לו דהוה ליה למימר ושמתם ועשיתם מצותי ומדקאמר אתם דרשו} מעלה אני עליכם כאילו עשיתם את עצמיכם {ויק"ר פל"ה ז'}, וכן אמרו בבעלי תשובה מעלה עליו הקב"ה כאילו עשה את עצמו מחדש {ויק"ר פ"ל ג'}, והנה חדש אלול הוא מיוחד לתשובה ונעשים הבעלי תשובה כבריות חדשות וכאילו עשו את עצמם, על כן יש שייכות לאלול מעשה וכו' וצר בו וכו' ואלול בשנה, והנה המליך אות י"י {דייקא} במעשה, דהנה אות י"י היא נקודה גלם ראשית המעשה, דהנקודה גלם מקבלת כל הצורות {עיין בספר ברית כהונת עולם יג}, ועל כן צר בו בתולה בעולם, כנסת ישראל דומין תמיד לבתולה שלא שלט בה עדיין שום איש וכביכול חביבה על דודה בכל פעם כשעה ראשונה, והנה החודש הזה המיוחד לתשובה מזלו בתולה, דע"י התשובה נעשים כבריה חדשה, וכאילו לא שלט עליהם היצר הרע, ויד שמאל בנפש, יד שמאל מיוחדת לתפילין, וע"י מצות התפילין אנו מעוררים תפילין דמארי עלמא שהם בשמאל כביכול.

ונכון הדבר עפ"י מה שפירשנו {במאמרים} {תמוז אב מאמר ה'} בנחמתות נחמה ד' בפסוק חשף י"י את זרוע קדשו וכו' ישועת אלקינו, והוא עפ"י מה דקיי"ל עפ"י הספרי, דתשובה לא מהני כי אם לישראל ולא לאומות, והנה הגוים יהיו מתמיהים שנראה ח"ו חסרון במשפטו ודינו, דממה נפשך אם התשובה מהני יהיו כל אפי' שוין וכו', י אבל פירשו בו הראשונים דכדן וכמשפט הוא, דהנה עפ"י משפטי התורה נראה דתשובה לא מהני, דקיי"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול {כתובות יז}, אבל בישראל הנה כתיב בנים אתם לי"י אלקיכם {דברים יד א}, הנה אנחנו בנים והקב"ה נקרא עלינו אב כי אנחנו עמוסים מני בטן כביכול מן עצם אצילות הקודש, והנה קיי"ל אב שמחל על כבודו כבודו מחול {קדושין לב}, על כן עפ"י הדין הוא דתשובה מהני לישראל, מה שאין כן באומות העולם מלך

יזכנו הקב"ה, שנעבוד על שבעת השערים שבגופנו ונזכה בע"ה בקרוב ממש, לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן ואמן !!!